

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการจัดการศึกษาค้นคว้าเพื่อสร้างหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การประดิษฐ์ดอกกระเจียว เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้บนพื้นฐานของสภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของตน ตลอดจนการมีบทบาท ร่วมในการเผยแพร่ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในท้องถิ่น และเกิดความภูมิใจในท้องถิ่นของตน ดังนั้นคณะผู้ศึกษาค้นคว้าจึงได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตร โดยทำการศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อยึดเป็นกรอบและแนวทางตลอดจนเป็นข้อมูลเพื่อใช้อ้างอิงในการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550
2. การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545
3. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
 - 3.1 หลักการ
 - 3.2 จุดหมาย
 - 3.3 โครงสร้าง
 - 3.4 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
 - 3.5 การจัดตั้งชุมนุมตามความถนัดและความสนใจ
4. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ประจำปี พ.ศ.2550 - 2551
5. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหลักสูตร
 - 5.1 ความหมายของหลักสูตร
 - 5.2 ความสำคัญของหลักสูตร
 - 5.3 องค์ประกอบของหลักสูตร
 - 5.4 การพัฒนาหลักสูตร
 - 5.5 รูปแบบของการพัฒนาหลักสูตร
 - 5.6 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

6. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม
 - 6.1 ความหมายของการฝึกอบรม
 - 6.2 วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม
 - 6.3 องค์ประกอบของการฝึกอบรม
 - 6.4 กระบวนการจัดฝึกอบรม
 - 6.5 ประโยชน์ของการฝึกอบรม
 - 6.6 การประเมินผลการฝึกอบรม
7. การประเมินหลักสูตร
 - 7.1 ความหมายของการประเมินหลักสูตร
 - 7.2 จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร
 - 7.3 ประโยชน์ของการประเมินหลักสูตร
 - 7.4 รูปแบบของการประเมินหลักสูตร
 - 7.5 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ
8. ความรู้ เรื่อง ดอกกระเจียวและการประดิษฐ์ดอกกระเจียว
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 9.1 งานวิจัยภายในประเทศ
 - 9.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 66 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอิสรภาพหรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน มาตรา 73 บุคคลมีหน้าที่รับการศึกษาอบรม พินิจ ปกป้อง และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาตรา 86 รัฐต้องดำเนินการส่งเสริมการประดิษฐ์หรือการค้นคิดเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ รักษาและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย รวมทั้งให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, 24 สิงหาคม 2550, หน้า 18 – 28)

สรุปได้ว่าบุคคลมีหน้าที่รับการศึกษา ช่วยเหลือ ป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติ สาธารณะ เมื่อบุคคลอยู่รวมกันเป็นชุมชนย่อมมีสิทธิในการอนุรักษ์ หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น สืบสานศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ ตลอดจนร่วมกันดูแล อนุรักษ์ บำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้คงอยู่และยั่งยืนตลอดไป อีกทั้งภาครัฐยังช่วย สนับสนุนและให้การส่งเสริมการประดิษฐ์หรือคิดค้นเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ รักษาและพัฒนาภูมิปัญญาของท้องถิ่น

2. การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง มาตรา 23 การจัดการศึกษา ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา เน้นความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน เน้นความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา เน้นความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข มาตรา 24 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาคัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อม

กัน จากสื่อการเรียนการสอน แหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ และมีการร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545, 14 สิงหาคม 2542, หน้า 5-12) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนนำวิชาความรู้จากสถานศึกษาไปปรับใช้ในท้องถิ่น หรือเพื่อเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อการศึกษาได้ด้วย ส่วนกิจกรรมนอกหลักสูตรนั้น หน่วยงานการศึกษาและองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ต่างก็เป็นการสนองนโยบายการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาเพื่อปวงชน ลักษณะของกิจกรรมก็เป็นการจัดเพื่อการศึกษาในท้องถิ่นนั่นเอง ส่วนเนื้อหาและรูปแบบของกิจกรรมก็มีหลากหลาย เป็นไปตามจุดประสงค์และปรัชญาการศึกษาที่แต่ละองค์กรยึดเป็นสำคัญ

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 การจัดการศึกษาจึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้อง มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษามลประโยชน์ของส่วนรวมและของชาติ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย ตลอดจนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน มีความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตัวเองอย่างต่อเนื่องและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

3. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 4-8) ได้กล่าวถึงหลักการ จุดหมาย และโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ไว้ดังนี้

3.1 หลักการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ
4. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระเวลา และการจัดการเรียนรู้

5. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

3.2 จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์
4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค
7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาสิ่งแวดล้อม
9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

3.3 โครงสร้าง

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ ที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

1. ระดับช่วงชั้น

กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียนดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

2. สาระการเรียนรู้

กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะ หรือกระบวนการการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนเป็น 8 กลุ่ม ดังนี้

2.1 ภาษาไทย

2.2 คณิตศาสตร์

2.3 วิทยาศาสตร์

2.4 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2.5 สุขศึกษาและพลศึกษา

2.6 ศิลปะ

2.7 การงานอาชีพและเทคโนโลยี

2.8 ภาษาต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ โดยอาจจัดเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างพื้นฐานการคิดและเป็นกลยุทธในการแก้ปัญหาและวิกฤตของชาติ กลุ่มที่สอง ประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และ ภาษาต่างประเทศ เป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์

เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ในสาระการเรียนรู้กลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะ กลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มศึกษาและพลศึกษา

กลุ่มภาษาต่างประเทศ กำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษทุกช่วงชั้น ส่วนภาษาต่างประเทศอื่น ๆ สามารถเลือกจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มไว้ เฉพาะส่วนที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับส่วนที่ตอบสนอง ความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนนั้นสถานศึกษาสามารถกำหนด เพิ่มขึ้นได้ ให้สอดคล้องและสนองต่อศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและ ปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความ ถนัดและความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของความเป็น มนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยอาจจัดเป็นแนวทางหนึ่งที่จะ สนองนโยบายในการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมี คุณภาพ เพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำ ประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่ เหมาะสม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1 กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถ ของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของ ตนเสริมสร้างทักษะชีวิต ภูมิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้าง สัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อและ การพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

3.2 กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่าง ครบวงจรตั้งแต่ศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้นำเพื่อประโยชน์ เป็นต้น

4. มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการ เรียนรู้ 8 กลุ่ม ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของแต่ละกลุ่ม เพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ ซึ่งกำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ

4.1 มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน

เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.2 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6

มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ที่เข้มข้นตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมได้

5. เวลาเรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3	มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง
ช่วงชั้นที่ 2	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6	มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง
ช่วงชั้นที่ 3	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3	มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000-1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 5-6 ชั่วโมง
ช่วงชั้นที่ 4	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6	มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง

โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมแสดงไว้ในตารางต่อไปนี้

ช่วงชั้น	ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา	
	ช่วงชั้นที่ 1 (ป. 1 – 3)	ช่วงชั้นที่ 2 (ป. 4 – 6)	ช่วงชั้นที่ 3 (ม. 1 – 3)	ช่วงชั้นที่ 4 (ม. 4 – 6)
	← การศึกษาภาคบังคับ →			
	← การศึกษาขั้นพื้นฐาน →			
กลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม				
ภาษาไทย	●	●	●	●
คณิตศาสตร์	●	●	●	●
วิทยาศาสตร์	●	●	●	●
สังคมศึกษาฯ	●	●	●	●
สุขศึกษาและพลศึกษา	■	■	■	■
ศิลปะ	■	■	■	■
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	■	■	■	■
ภาษาต่างประเทศ	■	■	■	■
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	▲	▲	▲	▲
เวลาเรียน	ประมาณปีละ 800-1,000 ชม.	ประมาณปีละ 800-1,000 ชม.	ประมาณปีละ 1,00-1,200 ชม.	ไม่น้อยกว่า ปีละ 1,200 ชม.

ภาพ 1 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หมายเหตุ

● สาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักเพื่อสร้างพื้นฐานการคิด การเรียนรู้และการแก้ปัญหา

■ สาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ และศักยภาพพื้นฐานในการคิดและการทำงาน

▲ กิจกรรมที่เสริมสร้างการเรียนรู้นอกจากสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และการพัฒนาตนตามศักยภาพ

ทั้งนี้สถานศึกษาอาจจัดเวลาเรียนและกลุ่มสาระต่าง ๆ ได้ตามสภาพกลุ่มเป้าหมายสำหรับการศึกษานอกระบบ สามารถจัดเวลาเรียนและช่วงชั้นได้ตามระดับการศึกษา

3.4 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กรมวิชาการ (2546, หน้า 1-36) ได้กล่าวถึงแนวทางในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้

3.4.1 ความสำคัญของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาโดยยึดว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพโดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ ประกอบกับมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและเทคโนโลยี ก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสียต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบันของบุคคล ทำให้เกิดความยุ่งยากซับซ้อนมากยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี มีความสุข บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงและยั่งยืน

จากจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข บนพื้นฐานของความเป็นไทยนั้น นอกจากการพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีความรู้ที่เป็นพื้นฐานสำคัญ ซึ่งได้กำหนดไว้ในโครงสร้างกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มแล้ว หลักสูตรยังได้กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ในโครงสร้างด้วย โดยมุ่งส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนเพิ่มเติมจากกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง ค้นพบความสามารถ ความถนัดของตนเอง เพื่อพัฒนาให้เต็มศักยภาพ เห็นคุณค่าในการประกอบสัมมาอาชีพ ให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย มีศีลธรรม จริยธรรม รู้จักบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ การบำเพ็ญประโยชน์ให้ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกส่วนในสังคมทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจะต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงให้เหมาะสมโดยมุ่งเน้นให้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษา เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติจริง โดยการศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน การทำงานเป็นกลุ่ม และประเมินผลเพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามลักษณะความพร้อม ความต้องการ และความเป็นไปได้ในการปฏิบัติตามดุลยพินิจของสถานศึกษา และมีการกำกับดูแลอย่างจริงจัง

3.4.2 ความหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่จัดอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยรูปแบบกระบวนการวิธีการที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง มีความหมายและมีคุณค่าในการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม มุ่งสร้างเสริมเจตคติ คุณค่าชีวิต ปลูกฝังคุณธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง สร้างจิตสำนึกในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปรับตัวและปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ประเทศชาติและดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

3.4.3 จุดมุ่งหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนา ดังนี้

- 1) พัฒนาองค์ความรู้ของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม
- 2) พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ โดยมุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม
- 3) เข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เลือกตามความถนัดและความสนใจของตนเอง

3.4.4 หลักการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีหลักการจัดดังนี้

- 1) มีการกำหนดวัตถุประสงค์และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม
- 2) จัดให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความสนใจ ความถนัด และความสามารถของผู้เรียน และวัฒนธรรมที่ดำรง
- 3) บูรณาการวิชาการกับชีวิตจริง ให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต และรู้สึกสนุกกับการใฝ่รู้ใฝ่เรียน
- 4) ใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ฝึกให้คิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์จินตนาการที่เป็นประโยชน์และสัมพันธ์กับชีวิตในแต่ละช่วงวัยอย่างต่อเนื่อง
- 5) จำนวนสมาชิกมีความเหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรม
- 6) มีการกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และเป้าหมายของสถานศึกษา
- 7) ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการ มีครูเป็นที่ปรึกษา ถือเป็นหน้าที่และงานประจำโดยคำนึงถึงความปลอดภัย

8) ยึดหลักการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

9) มีการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย และสอดคล้องกับกิจกรรมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

3.4.5 ขอบข่ายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วย กิจกรรมแนะแนวและกิจกรรมนักเรียน ซึ่งสถานศึกษาสามารถจัดแยกหรือบูรณาการไว้ด้วยกันก็ได้ และสามารถจัดได้หลากหลายรูปแบบและวิธีการโดยมีขอบข่ายดังนี้

1) เป็นกิจกรรมที่เกื้อกูล ส่งเสริมการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้กว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้น ในรูปแบบของการปฏิบัติตามโครงการ / โครงการ ในลักษณะเป็นกระบวนการ

2) เชิงบูรณาการ โดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม เป็นพื้นฐานเป็นกิจกรรมที่สนองความสนใจ ความถนัด ความต้องการของผู้เรียนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ในลักษณะชมรม ชุมนุม กลุ่มสนใจ เน้นการให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของวิชาความรู้อาชีพ และการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ตลอดจนเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ

3) เป็นกิจกรรมที่ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมในลักษณะต่าง ๆ ให้สามารถจัดการกับชีวิตและสังคมได้ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีค่านิยมในความดีงาม มีวินัยในตนเอง มีคุณธรรมและจริยธรรมตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4) เป็นกิจกรรมที่ฝึกการทำงานและการให้บริการด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ส่วนรวม เพื่อเสริมสร้างความมีน้ำใจ เอื้ออาทร ความเป็นพลเมืองดี และรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม

3.4.6 เป้าหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้กำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนาผู้เรียนดังนี้

1) ได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย เกิดความรู้ ความชำนาญ ด้านวิชาการ วิชาชีพและเทคโนโลยี

2) เห็นคุณค่าขององค์ความรู้ต่าง ๆ และสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการพัฒนาตนเองและประกอบอาชีพสุจริต

- 3) รู้จักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีกระบวนการคิด มีทักษะในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมและมีความสุข
- 4) ค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเอง มองเห็นช่องทางในการสร้างงาน อาชีพในอนาคตได้เหมาะสมกับตนเอง
- 5) พัฒนาบุคลิกภาพ เจตคติ ค่านิยมที่ดีในการดำเนินชีวิต เสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม
- 6) มีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ ตลอดจนจนความเป็นระเบียบวินัย คุณธรรม และจริยธรรม

3.4.7 แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสถานศึกษาที่คณะกรรมการสถานศึกษาจะต้องจัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้สถานศึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องใช้วางแผนในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้อย่างสอดคล้องตรงตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เหมาะสมกับความพร้อมของชุมชน ตามสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน ตลอดจนวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา โดยมีกระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ดังนี้

- 1) ศึกษาวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตลอดจนความต้องการของท้องถิ่น
- 2) ศึกษาข้อมูลสารสนเทศ เช่น สภาพความพร้อมของโรงเรียน สภาพของชุมชนท้องถิ่น สภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา
- 3) วางแผนและจัดแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยกำหนดวัตถุประสงค์ กระบวนการ วิธีดำเนินการ สื่อ / อุปกรณ์ และการประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่วางไว้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง
- 4) กำหนดบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูที่ปรึกษากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- 5) กำหนดการประเมินและเกณฑ์การประเมิน การผ่านกิจกรรมแต่ละภาคเรียนชั้นปีและช่วงชั้นให้เป็นไปตามสถานศึกษากำหนด

เพื่อให้การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประสบผลสำเร็จ บรรลุผลตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มากขึ้น นอกจากนี้จะต้องมีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแล้ว สถานศึกษาจะต้องมีการกำหนดครูผู้รับผิดชอบ มีการนิเทศ ติดตามผล และประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างจริงจัง

3.4.8 ประเภทของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ประกอบด้วยกิจกรรมแนะแนวและกิจกรรมนักเรียนซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม หรือ 3 ประเภทดังนี้

1) กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนจะต้องทำหน้าที่แนะนำให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

นอกเหนือจากกิจกรรมแนะแนวในส่วนของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแล้ว สถานศึกษาต้องจัดระบบแนะแนวให้บริการช่วยเหลือแก่นักเรียนทุกคน เพื่อให้รู้จักตนเองในด้านความสนใจ ความถนัดความสามารถ ซึ่งเป็นประโยชน์สำหรับการเลือกศึกษาต่อและเลือกอาชีพที่เหมาะสม และเสริมสร้างบุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย การปรับตัวที่เหมาะสมกับสถานการณ์ รวมทั้งความสามารถในการจัดการกับปัญหาทางด้านอารมณ์ สังคมได้อย่างมีความสุข

2) กิจกรรมตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน หรือกิจกรรมพัฒนาสาระการเรียนรู้ หรือกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อสนองนโยบายของรัฐหรือเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อสนองความสนใจของผู้เรียน พัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ ทักษะความสามารถพิเศษที่นำไปสู่ความเป็นเลิศหรือศิลปิน เช่น เป็นนักวิทยาศาสตร์ นักได้วาทิ นักแสดง นักดนตรี นักร้อง จิตรกร นักกีฬา นักกายภาพ เป็นต้น นอกจากนี้โรงเรียนยังต้องจัดกิจกรรมเพื่อสนองนโยบายของรัฐเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ เช่น รักการออกกำลังกาย มีน้ำใจนักกีฬา การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาไทย ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม การปลูกฝังคุณลักษณะประชาธิปไตย การรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด การรณรงค์ยุติความรุนแรงในสตรีและเด็ก เป็นต้น

3) กิจกรรมลูกเสือ – เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และ รักษาดินแดน เป็นกิจกรรมที่พัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพเพื่อเป็นพลเมืองดีของชาติ โดย มุ่งเน้นปลูกฝังความเป็นระเบียบวินัย ซื่อสัตย์ สุจริต มีความรักสามัคคี อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้และ บำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม

3.4.9 การประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนในทุกช่วงชั้นการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามความถนัดและความสนใจให้เต็มศักยภาพ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบ และวิธีการที่เหมาะสม ผู้เรียนต้องผ่านเกณฑ์การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามที่สถานศึกษากำหนด จึงจะผ่านเกณฑ์การประเมินช่วงชั้น

สถานศึกษาต้องจัดให้มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทั้งกิจกรรมแนะแนวและ กิจกรรมนักเรียนการประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เรียนเป็นรายกิจกรรม โดยมีแนวดำเนินการ ประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ดังนี้

1) การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายกิจกรรม

(1) ผู้รับผิดชอบกิจกรรมประเมินการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนตามจุดประสงค์ของแต่ละกิจกรรม โดยประเมินจากพฤติกรรมการปฏิบัติกิจกรรมและผลการปฏิบัติกิจกรรม ด้วยวิธีการที่หลากหลายตามสภาพจริง

(2) ผู้รับผิดชอบกิจกรรมตรวจสอบเวลาเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เรียนว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดไว้หรือไม่

(3) ในกรณีที่มีกิจกรรมใดต้องใช้เวลาปฏิบัติตลอดปี เมื่อสิ้นภาคเรียนแรก ผู้รับผิดชอบกิจกรรมควรจัดให้มีการประเมินการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน เพื่อสรุปความก้าวหน้าและสภาพของการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนระยะหนึ่งก่อน เพื่อการปรับปรุงแก้ไข หรือส่งเสริมการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนให้เป็นอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ และรายงานผลการประเมินให้ผู้ปกครองทราบ โดยทำการประเมินตามจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรม และนำผลการประเมินนั้นไปรวมกับผลการประเมินการรวมกิจกรรมในภาคเรียนที่สอง เพื่อตัดสินผลการประเมินการผ่านจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรม เมื่อสิ้นสุดปีการศึกษา (สิ้นสุดกิจกรรม)

(4) ตัดสินให้ผู้เรียนที่ผ่านจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรม และมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมครบตามเกณฑ์ให้เป็นผู้ผ่านการประเมินผลการรวมกิจกรรม ผู้เรียนที่มีผล

การประเมินบทบาทในเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งหรือทั้งสองเกณฑ์ จะเป็นผู้ไม่ผ่านการประเมินผลการร่วมกิจกรรม จะต้องซ่อมเสริมข้อบกพร่องให้ผ่านเกณฑ์ก่อน จึงจะได้รับการตัดสินให้ผ่านกิจกรรม

2) การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนผ่านช่วงชั้น

เป็นการประเมินสรุปผลการผ่านกิจกรรมตลอดช่วงชั้นของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อนำผลไปพิจารณาตัดสินการผ่านช่วงชั้น โดยมีขั้นตอนปฏิบัติดังนี้

(1) กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของผู้เรียนทุกคนตลอดช่วงชั้น

(2) ผู้รับผิดชอบสรุปและประเมินผลการร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นรายบุคคลตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

(3) นำเสนอผลการประเมินต่อคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการเพื่อให้ความเห็นชอบ

(4) เสนอผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาตัดสินและอนุมัติผลการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนผ่านช่วงชั้นต่อไป

3) การตัดสินการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรการเรียนรู้ให้ครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และเป็นเงื่อนไขสำคัญอีกประการหนึ่งของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ผู้เรียนทุกคนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมให้ครบถ้วน และผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด จึงจะได้รับการพิจารณาตัดสินให้ผ่านช่วงชั้น การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีแนวทางในการดำเนินการดังนี้

(1) การประเมินผู้เรียนในการปฏิบัติกิจกรรม ผู้รับผิดชอบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แต่ละกิจกรรม และผู้เกี่ยวข้องดำเนินการประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เรียนตามจุดประสงค์ของกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ตลอดระยะเวลาของกิจกรรม โดยรวบรวมจากบันทึกการเข้าร่วมกิจกรรมและผลการปฏิบัติกิจกรรมและตัดสินผลการเข้าร่วมกิจกรรมเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาปฏิบัติกิจกรรม

(2) การตัดสินผลการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้ประเมินและตัดสินเป็นรายกิจกรรม โดยพิจารณาจากผลการประเมินตามจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรมกับเวลาที่เข้าร่วมกิจกรรมแล้วตัดสินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

(3) การแจ้งผลการประเมิน การประเมินให้ระดับผลการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามแนวทางที่สถานศึกษากำหนด เมื่อได้ระดับผลการเข้าร่วม

กิจกรรมแต่ละกิจกรรมแล้ว ควรแจ้งให้ผู้เรียนทราบโดยเร็ว และให้ผู้เรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินทำการซ่อมเสริมให้ผ่านทุก ๆ กิจกรรม ในขณะที่เดียวกันให้แจ้งผลการประเมินให้ฝ่ายทะเบียนของสถานศึกษาบันทึกผลการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของผู้เรียนแต่ละคนสะสมไว้เป็นหลักฐาน

(4) การสรุปผลการประเมินผ่านช่วงชั้น เมื่อจบช่วงชั้นนายทะเบียนจะรวบรวมผลการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เรียนแต่ละคนตลอดช่วงชั้น ผู้เรียนที่มีผลการประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมได้ครบตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด จะได้รับการพิจารณาให้ผ่านช่วงชั้นร่วมกับเกณฑ์มาตรฐานการผ่านช่วงชั้นอื่น ๆ ผู้เรียนที่มีผลการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไม่ครบตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด จะต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนต่อไป ให้ครบตามเกณฑ์จึงจะได้รับการพิจารณาให้ผ่านช่วงชั้น

(5) ข้อเสนอแนะการประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนควรเป็นดังนี้

- ประเมินเวลาการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เรียน ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

- ประเมินการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนตามจุดประสงค์เพื่อตรวจสอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์ด้านคุณลักษณะของแต่ละกิจกรรม ซึ่งอาจประเมินโดยครูที่ปรึกษา ผู้เรียนประเมินตนเองหรือกลุ่มเพื่อนประเมินกันเอง หรือผู้ปกครองมีส่วนร่วมประเมิน

- การประเมินผลงานของผู้เรียน ในโอกาสที่สถานศึกษาจัดให้ผู้เรียนแสดงผลงานหรือจัดนิทรรศการ หรือเพิ่มสะสมงานของผู้เรียน

- ผู้เรียนทุกคนต้องผ่านการประเมินทั้งเวลาและพฤติกรรมจึงจะได้ผลการประเมินเป็น ผ่าน (ผ) เพื่อบันทึกในทะเบียนแสดงผลการเรียน

- กรณีที่ผู้เรียนไม่ผ่านกิจกรรม (มผ) ให้เป็นหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาที่จะต้องให้ความช่วยเหลือ ซ่อมเสริม ให้ผู้เรียนทำกิจกรรมจนครบตามเวลาที่ขาด หรือให้ปฏิบัติกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่ด้อยก่อน แล้วจึงทำการประเมินให้ผ่านกิจกรรม เพื่อบันทึกในทะเบียนแสดงผลการเรียนได้ กรณีที่ครูที่ปรึกษาไม่สามารถช่วยเหลือ ซ่อมเสริม เพื่อปรับปรุงผลการประเมินให้รายงานให้ผู้บริหารสถานศึกษาทราบ เพื่อดำเนินการช่วยเหลือผู้เรียนอย่างเหมาะสมเป็นกรณีไป

3.4.10 แนวทางการจัดกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน

กิจกรรมตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียนเป็นกิจกรรมนักเรียน กิจกรรมหนึ่งในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ที่ มุ่งเน้นการเติมเต็มความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ของผู้เรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อ ค้นพบความถนัดความสนใจของตนเอง พัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ โดยมีขอบข่ายของกิจกรรม ตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน ครอบคลุมกิจกรรมดังต่อไปนี้

- 1) กิจกรรมตรมความสนใจ เช่น ชุมนุม ชมรมต่าง ๆ ฯลฯ
- 2) กิจกรรมสนับสนุน ส่งเสริมการเรียนการสอนตามกลุ่มสาระการ เรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ เช่น โครงการ ฯลฯ
- 3) กิจกรรมที่สนองนโยบายรัฐ กระทรวง กรม และโรงเรียนของ เช่น กิจกรรมวันแม่
- 4) กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาต่าง ๆ กิจกรรมรณรงค์เรื่องสารเสพติด เอดส์ เป็นต้น

3.4.11 หลักการจัดกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน

การจัดกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน มีหลักการ ที่สำคัญคือ

- 1) เป็นกิจกรรมที่เกิดจากความสมัครใจของผู้เรียน โดยมีครูเป็นที่ปรึกษา
- 2) เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนช่วยกันคิด ช่วยกันทำ และช่วยกันแก้ปัญหา
- 3) เป็นกิจกรรมที่พัฒนาผู้เรียนตามสาระที่กำหนดนอกเหนือจาก การเรียนการสอน
- 4) เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริม และพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน
- 5) เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษาหรือท้องถิ่น

3.4.12 วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน

การจัดกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจ มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียน มีลักษณะดังนี้

- 1) พัฒนาความรู้ ความสามารถ ด้านการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้เกิดทักษะ ประสบการณ์ ทั้งวิชาการและวิชาชีพตามศักยภาพ

- 2) มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
- 3) มีสุขภาพและบุคลิกภาพทางด้านร่างกายและจิตใจที่ดี
- 4) ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชน สังคม และ

ประเทศชาติ

- 5) มีมนุษยสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในระบอบประชาธิปไตย

3.4.13 พฤติกรรมบ่งชี้และเป้าหมายการจัดกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจ

จากวัตถุประสงค์ดังกล่าว สามารถกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้หรือตัวบ่งชี้ และเป้าหมายการจัดกิจกรรมได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตาราง 1 แสดงการกำหนดจุดประสงค์พฤติกรรมบ่งชี้และเป้าหมายการจัดกิจกรรม

วัตถุประสงค์	พฤติกรรมบ่งชี้ / ตัวชี้วัด	เป้าหมายการจัดกิจกรรม
1. พัฒนาความรู้ ความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้เกิดทักษะ ประสบการณ์ ทั้งวิชาการและวิชาชีพตาม ศักยภาพ	<ol style="list-style-type: none"> 1.1 มีการจัดทำโครงการ / ผลงาน / ชิ้นงาน 1.2 มีทักษะการคิด การตัดสินใจ และการแก้ปัญหา 1.3 มีทักษะการวางแผนและการจัดการ 1.4 ประยุกต์เทคโนโลยีกับภูมิปัญญาไทย 1.5 ใช้ภาษาและการสื่อสารได้ถูกต้อง 	ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ และทักษะจนเกิดเป็นโครงการ ผลงาน ชิ้นงาน ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล
2. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์	<ol style="list-style-type: none"> 2.1 รักวัฒนธรรมไทย ใช้ของไทย 2.2 มีกิริยามารยาทที่ดี 2.3 แต่งกายถูกระเบียบ 2.4 มีความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ 2.5 มีความซื่อสัตย์สุจริต 2.6 มีสัมมาคารวะ อ่อนน้อมถ่อมตน 2.7 มีน้ำใจต่อครู เพื่อน และผู้อื่น 2.8 รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย 2.9 ตรงต่อเวลา 2.10 รู้แพ้ รู้ชนะ มีน้ำใจนักกีฬา 	ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์เป็นแบบอย่างให้ผู้อื่นได้

วัตถุประสงค์	พฤติกรรมบ่งชี้ / ตัวชี้วัด	เป้าหมายการจัดกิจกรรม
	2.11 เข้าแถว เข้าคิว ขึ้นลงอาคารอย่างมีระเบียบ 2.12 รักษาความสะอาดบริเวณโรงเรียน 2.13 เปิดปิดไฟตามความจำเป็น 2.14 เข้าชั้นเรียนตามเวลา	
3. มีสุขภาพและบุคลิกภาพทางกายและทางจิต	3.1 มีน้ำหนักร่างกาย ส่วนสูง ตามมาตรฐาน 3.2 ร่าเริง แจ่มใส มีความมั่นคงทางอารมณ์ 3.3 อุดมคติ อุดมคติต่อสิ่งชั่วร้าย	ผู้เรียนเป็นผู้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี และ ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข
4. ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชน และ ประเทศชาติ	4.1 บำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม 4.2 ใช้เวลาที่มีให้เกิดประโยชน์	ผู้เรียนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม
5. มีมนุษยสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในระบบประชาธิปไตย	5.1 มีความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี 5.2 สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ 5.3 เคารพในกฎ กติกา ของกลุ่ม และ สังคม 5.4 รับฟังและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น	ผู้เรียนสามารถทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ทั้งนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดวัตถุประสงค์ พฤติกรรมบ่งชี้และเป้าหมายเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับวิสัยทัศน์ และสภาพความต้องการของสถานศึกษาและท้องถิ่น

3.5 การจัดตั้งชุมนุมตามความถนัดและความสนใจ

กรมวิชาการ (2546, หน้า 35) ได้กล่าวถึงแนวทางในการจัดตั้งชุมนุมตามความถนัดและสนใจ ไว้ดังนี้

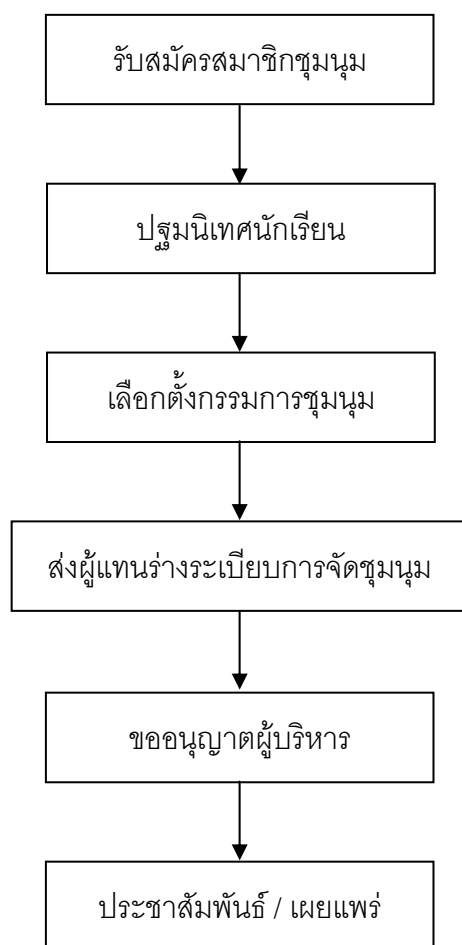
การจัดกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร โรงเรียนควรประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนได้เลือกกิจกรรมตามความสนใจ โดยอาจเลือกกิจกรรมตามที่โรงเรียนเสนอให้นักเรียนเลือกหรือให้นักเรียนที่มีความสนใจตรงกันรวมกลุ่มกันเสนอขอเปิดกิจกรรมจากโรงเรียนก็ได้ ซึ่งอาจเรียกชื่อเป็นชุมนุมหรือชมรมแล้วแต่จะตกลงกันในกลุ่ม การรวมกลุ่มควรเป็นการจัดตั้งอย่างเป็นทางการ มีระเบียบ ข้อบังคับ

เป็นกฎเกณฑ์ที่จะต้องปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างนักเรียนกับครูที่ปรึกษา และนักเรียนกับนักเรียน โดยมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้

3.5.1 ขั้นตอนการจัดตั้งชุมนุม

หลังจากที่โรงเรียนประกาศรับนักเรียนเข้าชุมนุมตามความสนใจและประกาศกลุ่มสมาชิกแล้ว เป็นหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาจะต้องปฐมนิเทศนักเรียนเพื่อให้ทราบจุดประสงค์ภารกิจการปฏิบัติกิจกรรมและการประเมินผลกิจกรรม ต่อจากนั้นการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อให้ให้นักเรียนได้คุ้นเคยและรู้จักกันยิ่งขึ้น เพื่อนำไปสู่การเลือกประธาน รองประธาน หรือตำแหน่งอื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสม เมื่อชุมนุมแต่ละชุมนุมได้เลือกตั้งกรรมการบริหารกลุ่มเสร็จแล้ว จึงจะส่งผู้แทนไปเป็นกรรมการร่างระเบียบว่าด้วยการจัดกิจกรรมชุมนุม เพื่อเสนอขออนุมัติจากผู้บริหารโรงเรียน

ในการร่างระเบียบว่าด้วยการจัดกิจกรรมชุมนุม ควรจะต้องมีครู อาจารย์ ปรึกษาเข้าร่วมเป็นกรรมการร่างด้วย เมื่อได้รับอนุมัติจากผู้บริหารโรงเรียนแล้วจึงควรเผยแพร่ให้ครู อาจารย์และนักเรียนทั้งโรงเรียนได้รับทราบและถือเป็นแนวปฏิบัติ โดยในการจัดตั้งชุมนุมมีขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

ดังนั้นการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จึงสรุปได้ว่า มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขและมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ มุ่งให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คือมีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาลิ่งแวดล้อม รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม นอกจากนี้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่เกี่ยวกับการจัดตั้งชุมชนตามกลุ่มสนใจและตามความถนัด จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมการเรียนรู้เฉพาะทาง ให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถอย่างลึกซึ้งในเรื่องที่ตนเองต้องการ รวมทั้งการนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้

4. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ประจำปี 2550 ถึง 2551 จะขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติได้ขึ้นอยู่กับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และองค์คณะบุคคลต่างๆ ที่ให้ความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจ บริหารจัดการศึกษา โดยการขับเคลื่อนนโยบาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ปี พ.ศ.2550-2551 โดยกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษาในสังกัด ใช้เป็นแนวทางการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปี ตามบริบทของแต่ละสถานศึกษา โดยอยู่ภายใต้กรอบกลยุทธ์และกิจกรรม เพื่อนำสู่เป้าหมายการพัฒนาในทิศทางเดียวกัน และการขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3, 2550, หน้า 14-22) ดังพันธานสำหรับเป็นข้อคิดและแนวทางในการปฏิบัติงาน ของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 คือ ให้ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ครู โดยสมบูรณ์ด้วยหลักธรรมและหลักวิชาชีพ โดยเข้าร่วมในกิจกรรม เพื่อแก้ปัญหาและปลูกฝังจิตสำนึกให้เด็กและเยาวชน หวงแหนและธำรงรักษา อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม ให้สถานศึกษาร่วมมือประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ ทุ่งดอกกระเจียวของชาวชัยภูมิ ให้คนทั่วๆ ไปได้รู้จักมากยิ่งขึ้น ตลอดจนพัฒนาคนสู่อาชีพอิสระต่อไป

สรุปได้ว่าการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 มุ่งเน้นให้สถานศึกษา ใช้แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปี ตามบริบทของแต่ละสถานศึกษา โดยอยู่ภายใต้กรอบกลยุทธ์และกิจกรรม เพื่อนำสู่เป้าหมายการพัฒนาในทิศทางเดียวกัน และการขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น ตลอดจนให้

สถานศึกษาจัดกิจกรรม เพื่อแก้ปัญหาและปลูกฝังจิตสำนึกให้เด็กและเยาวชน หวงแหนและดำรงรักษา อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม ให้สถานศึกษาร่วมมือประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ สถานะที่ทุ่งดอกกระเจียวของชาวชัยภูมิ ให้คนทั่วๆ ไปได้รู้จักกันอย่างแพร่หลายมากยิ่งขึ้น ตลอดจนพัฒนาคนสู่อาชีพอิสระต่อไป

5. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหลักสูตร

5.1 ความหมายของหลักสูตร

ในการจัดการศึกษานั้น หลักสูตรเป็นแกนสำคัญในการดำเนินงาน เพราะหลักสูตรเป็นเสมือนแนวทางและเครื่องมือในการจัดการศึกษา ซึ่งได้มีนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของหลักสูตรไว้หลายลักษณะ ส่วนใหญ่มีแนวคิดไปในทิศทางเดียวกัน ดังนี้

วิลเลอร์ (Wheeler, 1974. p. 11) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า มวลประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่งโรงเรียนหรือสถานการศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียน

โครว์ (Crow, 1980. p. 250) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตรเป็นประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนมีการพัฒนาด้านร่างกายสังคม ปัญญา และจิตใจ

โอลิวา (Oliva, 1982. p. 10) กล่าวว่าหลักสูตรคือ แผนหรือโปรแกรมสำหรับประสบการณ์ทั้งหลายที่ผู้เรียนจะต้องประสบภายใต้การอำนวยการของโรงเรียน

อ้าง บัควี (2532, หน้า 7) แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมายการจัดเนื้อหากิจกรรมและมวลประสบการณ์ ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่างๆ ตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้

จากความหมายของหลักสูตรที่กล่าวมา สรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นแนวทางการจัดการศึกษา จัดกระบวนการเรียนรู้ และประสบการณ์ให้กับผู้เรียนในแต่ละระดับ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ต้องการ ตลอดจนผู้เรียนได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

5.2 ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญยิ่งของการจัดการศึกษาในทุกๆระดับชั้น เพราะหลักสูตรจะเป็นโครงร่างกำหนดไว้ว่าจะให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์อะไรบ้างจึงจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและสังคม นอกจากนี้ หลักสูตรเป็นแนวทางที่จะสร้างความเจริญเติบโตให้แก่ผู้เรียน และยังเป็น

เครื่องชี้ให้เห็นโฉมหน้าของสังคมในสังคมว่าจะเป็นอย่างไร มีนักการศึกษาได้กล่าวสรุปความสำคัญของหลักสูตร ไว้ดังนี้

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 11) ได้กล่าวถึง หลักสูตรว่าเป็นแนวทาง และเป็นเกณฑ์มาตรฐานทางการศึกษาสำหรับควบคุมการเรียนการสอนในแต่ละระดับการศึกษา การที่จะทราบว่าการศึกษาในระดับต่าง ๆ จะดีหรือไม่ดีสามารถศึกษาได้จากหลักสูตรการศึกษาในระดับนั้น ๆ ของประเทศ เพราะหลักสูตรเป็นเครื่องมือในการปรับจุดมุ่งหมายและนโยบายทางการศึกษาของชาติเข้าสู่การปฏิบัติในสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ หลักสูตรจะเป็นเสมือนกับหางเสือที่จะคอยกำหนดทิศทางให้การเรียนการสอนเป็นไปตามความมุ่งหมายของการศึกษา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ หลักสูตรเป็นเครื่องชี้แนวทางในการจัดความรู้และประสบการณ์แก่ผู้เรียนซึ่งครูจะต้องปฏิบัติตามเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มุ่งสู่จุดหมายเดียวกัน หลักสูตรจึงเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา และเป็นเครื่องชี้ถึงความเจริญของชาติ ถ้าประเทศใดมีหลักสูตรที่เหมาะสมทันสมัยและมีประสิทธิภาพ คนในประเทศนั้นก็ย่อมมีความรู้ มีคุณภาพและศักยภาพในการพัฒนาประเทศได้อย่างเต็มที่

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 17) ได้สรุปความสำคัญของหลักสูตรเป็นข้อๆ ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นเสมือนบ้ำาหลอมพลเมืองให้มีคุณภาพ
2. หลักสูตรเป็นมาตรฐานของการจัดการศึกษา
3. หลักสูตรเป็นโครงการและแนวทางในการให้การศึกษา
4. ในระดับโรงเรียนหลักสูตรจะให้แนวปฏิบัติแก่ครู
5. หลักสูตรเป็นแนวทางในการส่งเสริมความเจริญของงวมและพัฒนาการของเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา
6. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดแนวทางในการจัดประสบการณ์ว่า ผู้เรียนและสังคมควรจะได้รับสิ่งใดบ้างที่จะเป็นประโยชน์แก่เด็กโดยตรง
7. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดว่า เนื้อหาวิชาอะไรบ้างที่จะช่วยให้เด็กมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างราบรื่น เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม
8. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดว่า วิธีการดำเนินชีวิตของเด็กให้เป็นไปด้วยความราบรื่นและผาสุกอย่างไร
9. หลักสูตรยอมทำนายลักษณะของสังคมในอนาคตว่าเป็นเช่นไร
10. หลักสูตรยอมกำหนดแนวทางความรู้ ความสามารถ ความประพฤติ ทักษะและเจตคติของผู้เรียนในอันที่จะอยู่ร่วมในสังคม และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน

และชาติบ้านเมือง

จากความสำคัญของหลักสูตรดังกล่าว สามารถสรุปได้ดังนี้ หลักสูตรเป็นตัวกำหนดมีความสำคัญยิ่งในการจัดการศึกษา เพราะหลักสูตรจะบอกให้ทราบว่า จะให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายได้อย่างไร จะต้องจัดเนื้อหาและประสบการณ์อย่างไร จะใช้เครื่องมือวัดผลและประเมินผลอย่างไร ที่จะแสดงว่าผู้เรียนบรรลุจุดหมายที่กำหนด ในระดับโรงเรียนหลักสูตรจะเป็นแนวปฏิบัติแก่ผู้สอนที่จะบอกให้รู้ว่าจะสอนให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมอะไร จะต้องจัดประสบการณ์อย่างไร ประเมินผลอย่างไร ดังนั้นหลักสูตรจึงเป็นหัวใจของการจัดการเรียนการสอนที่จะให้ผู้บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ นอกจากนี้ หลักสูตรยังเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นแนวทางในการจัดมวลประสบการณ์แก่ผู้เรียน อันเปรียบเสมือนเข็มทิศที่จะนำทางในการจัดการศึกษาให้ผู้บรรลุผล

5.3 องค์ประกอบของหลักสูตร

สุมิตร คุณานุกร (2520, หน้า 9) กล่าวว่า เมื่อพิจารณาหลักสูตรในแง่ขององค์ประกอบจะมี 4 องค์ประกอบด้วยกันคือ

1. ความมุ่งหมาย (Objective)
2. เนื้อหา (Content)
3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation)
4. การประเมินผล (Evaluation)

อำรง บัวศรี (2532, หน้า 8-9) กล่าวว่าองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรมีดังต่อไปนี้

1. เป้าประสงค์และนโยบายการศึกษา (Education Goals and policies) หมายถึง สิ่งที่รัฐต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษา
2. จุดหมายของหลักสูตร (Curriculum Aims) หมายถึงผลส่วนรวมที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน หลังจากการเรียนจบหลักสูตรไปแล้ว
3. รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร (Types and Structures) หมายถึงลักษณะและแผนผังที่แสดงการแจกแจงวิชาหรือกลุ่มวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์
4. จุดประสงค์ของวิชา (Subject Objectives) หมายถึงผลที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่ได้เรียนวิชานั้นไปแล้ว
5. เนื้อหา (Content) หมายถึงสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ทักษะและความสามารถที่ต้องการให้มี รวมทั้งประสบการณ์ที่ต้องการให้ได้รับ

6. จุดประสงค์ของการเรียนรู้ (Instructional Objectives) หมายถึงสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ได้มีทักษะและความสามารถ หลังจากที่ได้เรียนรู้เนื้อหาที่กำหนดไว้
7. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน (Instructional Strategies) หมายถึงวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมและมีลักษณะ เพื่อให้บรรลุตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้
8. การประเมินผล (Evaluation) หมายถึงการประเมินผลการเรียนรู้เพื่อใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนและหลักสูตร
9. วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน (Curriculum Materials and Instructional Media) หมายถึง เอกสารสิ่งพิมพ์ แผ่นฟิล์ม แถบวีดีทัศน์ ฯลฯ และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งอุปกรณ์โสตทัศนศึกษา เทคโนโลยีการศึกษาและอื่นๆ ที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน

ทาบ (Hilda Taba, 1962, p.10) กล่าวว่าหลักสูตรควรมีองค์ประกอบอยู่ 4 อย่างคือ

1. วัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา
2. เนื้อหาวิชา และจำนวนชั่วโมงสอนแต่ละวิชา
3. กระบวนการสอนและการเรียนหรือการนำหลักสูตรไปใช้
4. โครงการประเมินผลการสอนตามหลักสูตร

กรมวิชาการ (2544, หน้า 4-25) ได้กำหนดองค์ประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ประกอบด้วย หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง การจัดหลักสูตร การจัดการเวลาเรียน การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระประกอบด้วย ความสำคัญและความจำเป็น วิสัยทัศน์ คุณภาพผู้เรียน สาระมาตรฐานการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล แหล่งเรียนรู้

รุจิ ภู่อาระ (2545, หน้า 8) กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตร หมายถึงส่วนที่อยู่ภายในและประกอบกันเข้าเป็นหลักสูตร เป็นส่วนที่จะทำให้ความหมายของหลักสูตรสมบูรณ์เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลและปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรไปด้วย

จากองค์ประกอบของหลักสูตรข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบหลักสูตร จะประกอบไปด้วยสิ่งที่สำคัญ ดังนี้ คือ จุดประสงค์ เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล

5.4 การพัฒนาหลักสูตร

คุณสมบัติสำคัญของหลักสูตร คือ หลักสูตรมีความเป็นพลวัต และปรับเปลี่ยนไปตามความต้องการแสดงความเปลี่ยนแปลงของสังคม จากคุณสมบัติดังกล่าว การพัฒนาหลักสูตรจึงเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตลอดเวลาที่สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นการจัดการศึกษาให้สนองความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงจึงเป็นสิ่งจำเป็น และการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรในลักษณะของการพัฒนาหลักสูตรจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

5.4.1 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรเป็นภารกิจที่สำคัญและกว้างขวาง จึงมีผู้ให้ความหมายของคำว่า การพัฒนาหลักสูตรไว้หลายกรณี เช่น

ทาบา (Hilda Taba, 1962. p. 454) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตรหมายถึง การเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงหลักสูตรเดิมให้ได้ผลดียิ่งขึ้นทั้งในด้านการวางจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาวิชาการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผลอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายอันใหม่ที่วางไว้ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ หรือเปลี่ยนแปลงทั้งหมดตั้งแต่จุดมุ่งหมายและวิธีการ และการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรนี้จะมีผลกระทบทางด้านความคิดและความรู้สึกของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ส่วนการปรับปรุงหลักสูตรหมายถึงการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพียงบางส่วน โดยไม่เปลี่ยนแปลงแนวความคิดพื้นฐานหรือรูปแบบของหลักสูตร

กู๊ด (Carter V. Good, 1973. pp. 157-158) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตรเกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะคือ การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตรเป็นวิธีการพัฒนาหลักสูตรอย่างหนึ่ง เพื่อให้เหมาะสมกับโรงเรียนหรือระบบโรงเรียน จุดมุ่งหมายของการสอน วัสดุอุปกรณ์ วิธีสอนรวมทั้งการประเมินผล ส่วนคำว่า การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หมายถึงการแก้ไขหลักสูตรให้แตกต่างไปจากเดิม เป็นการสร้างโอกาสทางการเรียนขึ้นใหม่

เซย์เลอร์ และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander, 1974. p. 7) ให้คำจำกัดความของการพัฒนาหลักสูตรว่า หมายถึงการจัดทำหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือเป็นการจัดทำหลักสูตรใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมอยู่ก่อน การพัฒนาหลักสูตรอาจหมายถึงการสร้างเอกสารอื่น ๆ สำหรับนักเรียนด้วย

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525, หน้า 10) กล่าวว่าหลักสูตรคือการพยายามวางโครงการที่จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ตรงตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ หรือการพัฒนาหลักสูตรและการสอนคือ ระบบโครงสร้างของการจัดโปรแกรมการสอน การกำหนดจุดมุ่งหมาย

เนื้อหาสาระ การปรับปรุงตำราแบบเรียน คู่มือครู และสื่อการเรียนต่าง ๆ การวัดและการประเมินผลการใช้หลักสูตรการปรับปรุงแก้ไข และการให้การอบรมครูผู้ใช้หลักสูตรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตรและการสอน รวมทั้งการบริหารและบริการหลักสูตร

สงัด อุทรานันท์ (2532, หน้า 30) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร มีความหมายอยู่ 2 ลักษณะ คือ

1. การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือสมบูรณ์ขึ้น
2. การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐาน

ในบางครั้งเราพบว่า การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการหรือขั้นตอนของการตัดสินใจเลือกทางเลือกทางการเรียนการสอนที่เหมาะสม หรือเป็นที่รวบรวมของทางเลือกที่เหมาะสมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน จะเป็นระบบที่สามารถปฏิบัติได้ และถ้าหากหลักสูตรมุ่งที่จะกำหนดสำหรับผู้เรียนหลายกลุ่ม หลายประเภทโดยใช้วิธีการต่าง ๆ และในโอกาสต่าง ๆ กันแล้ว นักพัฒนาหลักสูตรต้องคำนึงถึงภูมิหลังขององค์ประกอบต่าง ๆ อย่างละเอียด และรอบคอบก่อนจะตัดสินใจเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่ง และเมื่อตัดสินใจเลือกแล้วก็ต้องคำนึงถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นซึ่งอาจมีผลกระทบต่อสิ่งอื่น ๆ เป็นวัฏจักร

5.5 รูปแบบของการพัฒนาหลักสูตร

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบของกระบวนการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรของไทยนั้นยังมีน้อยมาก ส่วนมากจะเป็นรูปแบบตามแนวคิดของชาวต่างประเทศ ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้เสนอรูปแบบไว้ดังนี้

ฮิลดา ทาบา (Hilda Taba, อ้างอิงใน สุณีย์ ภูพันธ์, 2546, หน้า 167-168) เป็นนักการศึกษาอีกผู้หนึ่งที่มีแนวคิดเกี่ยวกับการสรรสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรซึ่งเป็นรูปแบบที่มีขั้นตอนคล้ายรูปแบบของไทเลอร์ ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่

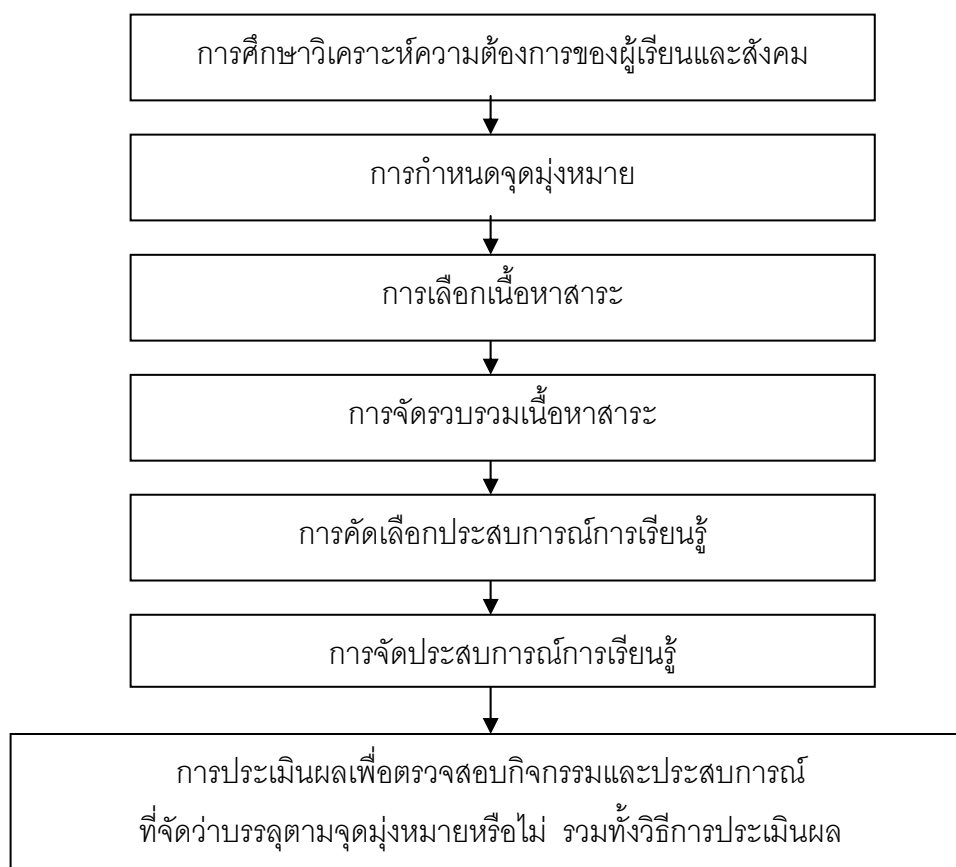
1. ศึกษาวิเคราะห์ความต้องการ (Diagnosis of Needs) สสำรวจสภาพปัญหาความต้องการ และความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคมและผู้เรียน
2. กำหนดจุดมุ่งหมาย (Formulation of Objectives) กำหนดจุดประสงค์ให้ชัดเจนหลังจากที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ความต้องการแล้ว
3. เลือกเนื้อหาสาระ (Selection of Content) จุดมุ่งหมายที่กำหนดแล้วจะมีส่วนช่วยในการเลือกเนื้อหาสาระ ซึ่งนอกจากจะต้องให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย วย และความสามารถของผู้เรียนแล้ว ยังต้องมีความเชื่อถือได้ และมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ด้วย

4. จัดรวบรวมเนื้อหาสาระ (Organization of Content) เนื้อหาสาระที่เลือกได้ยังต้องนำมาจัดลำดับโดยคำนึงถึงความต่อเนื่อง และความยากง่ายของเนื้อหา วุฒิภาวะ ความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน

5. คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (Selection of Learning Experiences) ครูผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

6. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Organization of Learning Experiences) ประสบการณ์การเรียนรู้ควรจัดโดยคำนึงถึงเนื้อหาสาระและความต่อเนื่อง

7. กำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมินผล (Determination of What to Evaluate and of the Ways and Means of Doing it) คือการตัดสินใจว่าจะต้องประเมินอะไรเพื่อตรวจสอบผลว่าบรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และกำหนดด้วยว่าจะใช้วิธีประเมินผลอย่างไร ใช้เครื่องมืออะไร

ภาพ 2 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของทาบ

จากแนวคิดของทาบา จะเห็นได้ว่ามีแนวความคิดที่คล้ายกับแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ แต่ในขณะที่ไทเลอร์ให้ความสำคัญต่อการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งจะเป็นหลักในการเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้และประเมินผล ทาบากลับให้ความสำคัญต่อการคัดเลือกและการจัดเนื้อหาสาระและประสบการณ์ และเชื่อว่าผู้สอนซึ่งเป็นผู้ใช้หลักสูตรควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร

สูนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 174) สรุปโดยภาพรวมของรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรแล้วสามารถกล่าวได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรมีอยู่ 5 ขั้นตอนที่สำคัญคือ

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
2. การจัดเนื้อหาของหลักสูตร
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผลหลักสูตร
5. การปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

สรุปได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาการศึกษาของชาติ เพราะฉะนั้นการพัฒนาหลักสูตรจึงเป็นภารกิจสำคัญที่ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องเล็งเห็นถึงความสำคัญและทำหน้าที่ในจุดนี้อย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นเครื่องมือที่ดีในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศตามจุดมุ่งหมายในการพัฒนาหลักสูตรนั้นจะต้องมีการวางแผนเพื่อการพัฒนา นับแต่การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การศึกษาหลักเกณฑ์และขั้นตอนการเลือกรูปแบบที่เหมาะสม กระบวนการพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและเกี่ยวข้องกับหลายฝ่ายอย่างกว้างขวางที่สามารถพัฒนาได้ทั้งกระบวนการ นับแต่การกำหนดจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาของหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินผลหลักสูตรและการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หรือพัฒนาหลักสูตรเฉพาะส่วนที่ต้องการปรับปรุงแก้ไขไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาหลักสูตรรายวิชา หรือพัฒนาในส่วนของการนำหลักสูตรไปใช้ หรือการจัดการเรียนการสอนก็ตาม จุดประสงค์สำคัญก็คือการให้ได้มาซึ่งหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพสามารถนำมาจัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนสังคมและประเทศชาติ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความเจริญทั้งด้านความรู้ ความคิดสติปัญญา และสามารถรับผิดชอบตนเองและสังคมได้

5.6 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

ในการพัฒนาหลักสูตรจะประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญต่าง ๆ หลายขั้นตอน ผู้ที่มีความสำคัญเกี่ยวกับขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตร ที่ได้รับการกล่าวถึงและอ้างอิงอยู่เสมอก็คือ

ราล์ฟ ไทเลอร์ (Ralph W. Tyler, อ้างอิงใน สัจด์ อุทธานันท์, 2532, หน้า 36-37) ซึ่งได้เสนอรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรโดยตั้งเป็นคำถามไว้ 4 ข้อ ดังนี้

1. มีวัตถุประสงค์ทางการศึกษาอะไรบ้าง ที่โรงเรียนจะต้องให้เด็กได้รับ
2. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอย่างไรบ้าง ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์
3. จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาเหล่านี้ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร
4. จะพิจารณาได้อย่างไรว่าวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้นั้นได้บรรลุแล้ว

ทาบา (Hilda Taba, อ้างอิงใน สัจด์ อุทธานันท์, 2532, หน้า 37) เป็นบุคคลหนึ่งซึ่งได้เสนอตามลำดับขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้อย่างชัดเจน โดยแบ่งไว้เป็น 7 ขั้นตอนดังนี้คือ

1. สำรวจปัญหาความต้องการและความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคม
2. กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา
3. คัดเลือกเนื้อหาวิชาที่จะนำมาสอน
4. จัดลำดับเนื้อหาสาระ
5. คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้
6. จัดลำดับประสบการณ์การเรียนรู้
7. กำหนดวิธีการประเมินผลและแนวทางปฏิบัติ

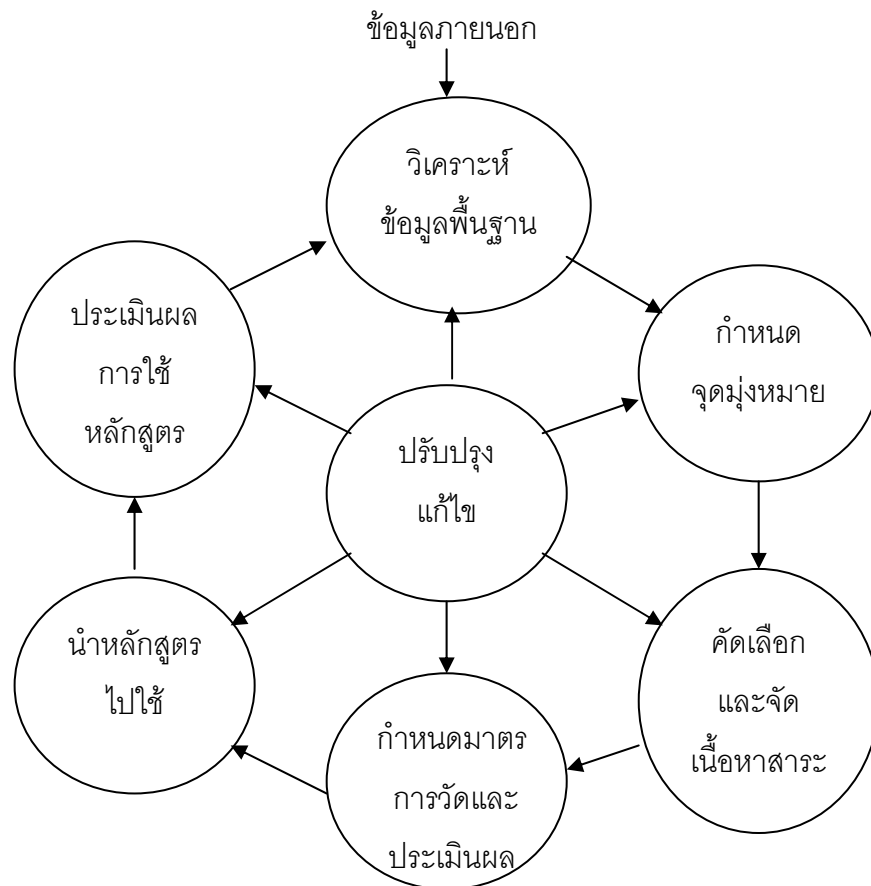
สัจด์ อุทธานันท์ (2532, หน้า 37-43) มีความเห็นว่า การพัฒนาหลักสูตรมีความครอบคลุมถึงการร่างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ และการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นด้วย อีกประการหนึ่งเมื่อพูดถึงหลักสูตรก็ควรจะต้องคิดถึงหลักสูตรทั้งระบบนั่นคือ มีเอกสารหลักสูตรซึ่งประกอบด้วยรายละเอียดของเนื้อหาสาระต่าง ๆ ต่อจากนั้นจะต้องมองไปถึงการนำหลักสูตรนั้น ๆ ไปใช้ และรวมทั้งการประเมินผลหลักสูตรทั้งระบบอีกด้วย โดยเหตุนี้จึงถือว่าการใช้หลักสูตรและการประเมินผลหลักสูตรเป็นกระบวนการอันหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร ดังนั้นจึงได้จัดลำดับขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้ คือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
2. การกำหนดจุดมุ่งหมาย
3. การคัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระ
4. การกำหนดมาตรการวัดและประเมินผล
5. การนำหลักสูตรไปใช้
6. การประเมินผลการใช้หลักสูตร

7. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนี้ จะมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กันอย่างเป็นวัฏจักร ดังแสดงไว้ในภาพที่ 4 และจะขออธิบายถึงวัฏจักรของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 : การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรไม่ว่าจะเป็นการร่างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ หรือการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น จำเป็นจะต้องคำนึงถึงข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตรคือ ข้อมูลทางด้านประวัติและปรัชญาการศึกษา ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนและทฤษฎีการเรียนรู้ ข้อมูลทางสังคมและวัฒนธรรม และข้อมูลเกี่ยวกับธรรมชาติของเนื้อหาวิชา

ภาพ 3 วัฏจักรของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร

ก่อนที่จะมีการร่างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ ควรจะได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นพื้นฐานของหลักสูตรเสียก่อน เพื่อให้ทราบสภาพปัญหาและความต้องการของสังคมและของผู้เรียน อันจะสามารถจัดหลักสูตรให้แก้ปัญหาและสนองความต้องการนั้น ๆ ได้ และในกรณีที่เป็นกรปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรก็เช่นเดียวกัน การวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ที่เป็นพื้นฐานของ

หลักสูตรก็เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อจะทำให้หลักสูตรที่ทำการปรับปรุงแก้ไขนั้นมีความสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของสังคมและผู้เรียนได้มากที่สุด

ขั้นที่ 2 : การกำหนดการมุ่งหมายของหลักสูตร หลังจากได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและได้ทราบสภาพปัญหาและความต้องการของสังคมและผู้เรียนแล้ว ก็จะถึงขั้นของการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อเป็นการมุ่งแก้ปัญหาและสนองความต้องการที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวมาแล้ว

ขั้นที่ 3 : การคัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระและประสบการณ์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอันมาก ทั้งนี้เพราะเนื้อหาสาระที่จะนำมาสอนเป็นเสมือนสื่อกลางที่จะพาผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้

ขั้นที่ 4 : การกำหนดมาตรการวัดและประเมินผล เป็นการกำหนดมาตรการให้ทราบว่า ควรจะวัดและประเมินอะไรบ้างจึงจะสอดคล้องกับเจตนารมณ์หรือความมุ่งหมายของหลักสูตร ในตำราที่ว่าด้วยการพัฒนาหลักสูตร โดยทั่วไปมักจะกล่าวถึงการวัดผลการเรียนโดยตรง เพราะการวัดผลการเรียนเป็นงานที่จัดทำโดยนักวัดผล และในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนนั้นมักจะจัดทำระเบียบการปฏิบัติที่แยกออกมาจากเอกสารหลักสูตรโดยเฉพาะ

การทดลองใช้หลักสูตร หลักสูตรโดยมากมักจะไม่ค่อยมีขั้นตอนของการทดลองใช้ กล่าวคือ หลังจากยกร่างเสร็จและดำเนินการประเมินคุณภาพขั้นต้นแล้วก็จะนำเอาหลักสูตรไปใช้ในสถานการณ์จริงเลย อย่างไรก็ตามหลักสูตรที่ดีแล้วการทดลองใช้หลักสูตรถือว่ามีสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการศึกษาหาจุดอ่อนหรือข้อบกพร่องต่าง ๆ เพื่อหาทางแก้ไขให้ดีขึ้น เมื่อถึงเวลานำเอาหลักสูตรไปใช้จริง ๆ ก็จะไม่มีปัญหาหรือมีข้อบกพร่องน้อยที่สุด ในประเทศไทย หลักสูตรที่ได้กำหนดขั้นตอนของการทดลองใช้ไว้อย่างเด่นชัดก็คือ หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ส่วนหลักสูตรอื่นมักจะไม่ได้ดำเนินการทดลองใช้อย่างเป็นระบบที่ชัดเจนเลย

การประเมินหลักสูตรหลักจากได้ร่างเสร็จแล้ว หลังจากที่ได้มีการยกร่างหลักสูตรหรือได้ทำการทดลองใช้หลักสูตรดูแล้ว ก็ควรจะดำเนินการประเมินหลักสูตรว่าเป็นอย่างไรมีส่วนไหนที่ควรจะได้รับการปรับปรุงแก้ไขบ้าง ถ้ามีจุดอ่อนหรือไม่เหมาะสมตรงไหนก็ต้องปรับปรุงให้เป็นที่เหมาะสมก่อนนำออกไปใช้จริง ๆ ต่อไป

การปรับปรุงหลักสูตรก่อนที่จะนำไปใช้ หลังจากได้มีการตรวจสอบและประเมินผลเบื้องต้นแล้ว หากพบว่าหลักสูตรมีข้อบกพร่องหรือมีจุดอ่อนอย่างไรก็ควรจะดำเนินการ

ปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องหรือเหมาะสมก่อนที่จะได้นำไปใช้จริง ทั้งนี้เพื่อให้การใช้หลักสูตรบรรลุผลตามเป้าหมายที่ได้วางไว้

ขั้นที่ 5 : การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นขั้นตอนของการนำเอาหลักสูตรไปสู่ภาคปฏิบัติ หรือไปส่งการเรียนการสอนในโรงเรียน การนำหลักสูตรไปสู่ภาคปฏิบัติ หรือไปส่งการเรียนการสอนในโรงเรียน การนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องอาศัยกิจกรรมและกระบวนการต่าง ๆ หลายประเภท เช่น การจัดทำเอกสารและคู่มือการใช้หลักสูตร การเตรียมบุคลากร การบริหารและบริการหลักสูตร การดำเนินการสอนตามหลักสูตร การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร เป็นต้น

ขั้นที่ 6 : การประเมินผลการใช้หลักสูตร การประเมินผลการใช้หลักสูตรมีความมุ่งหมายที่จะประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรเพื่อให้ทราบว่าผลผลิตที่ได้จากหลักสูตรนั้นเป็นไปตามเจตนารมณ์ หรือจุดมุ่งหวังของสังคม และผู้เรียนเพียงใด ถ้าผลของการประเมินได้พบข้อบกพร่องหรือมีจุดอ่อนตรงไหนก็จะส่งผลให้มีกิจกรรมการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรในลำดับต่อไป

ขั้นที่ 7 : การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่ใช้อยู่ให้มีความเหมาะสมให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมมากขึ้น กระบวนการในการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตรซึ่งจะเริ่มปรับปรุงแก้ไขในขั้นตอนใดของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรก็ได้ แต่เมื่อเริ่มตรงขั้นตอนไหนก็ต้องดำเนินการในขั้นตอนต่อไปจนครบทุกกระบวนการในวัฏจักรของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ยกตัวอย่างเช่น ถ้าผู้ใช้หลักสูตรมีความเห็นว่า เนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรไม่มีความเหมาะสมกับสภาพของสังคมและผู้เรียนก็อาจจะเริ่มทำการปรับปรุงแก้ไขส่วนที่เป็นเนื้อหาสาระในหลักสูตรเป็นอันดับแรก ต่อจากนั้นก็ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรในขั้นตอนอื่นต่อไป คือ การกำหนดมาตรฐานการวัดและประเมินผล การนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินผลการใช้หลักสูตร และการกำหนดจุดมุ่งหมายตามลำดับ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย สสำรวจปัญหาความต้องการ การกำหนดจุดมุ่งหมาย การคัดเลือก และการจัดเนื้อหาสาระ การคัดเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และกำหนดวิธีการวัดและประเมินผล ให้มีความสอดคล้องกัน

6. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

6.1 ความหมายของการฝึกอบรม

ความหมายของการฝึกอบรมได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการฝึกอบรมไว้หลายประการ ซึ่งสอดคล้องกัน ดังนี้

อุทุมพร จามรมาน (2533, หน้า 2) การฝึกอบรม คือกิจกรรมหรือความพยายามที่จะจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงาน เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีในเรื่อง ความรู้ ทักษะ และทักษะในการทำงาน

วิจิตร อวาระกุล (2537, หน้า 32) การฝึกอบรมหมายถึง การพัฒนาหรือฝึกฝนอบรมบุคคลให้เหมาะหรือเข้ากับงานหรือการทำงาน

เสาวลักษณ์ สิงห์โกวิท และกมล อุดุลพันธ์ (2536, หน้า 6) การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการที่ได้จัดระบบระเบียบแล้ว ที่จะช่วยเพิ่มพูนสมรรถภาพในการทำงานของผู้ปฏิบัติงานทั้งในด้านทัศนคติ (Attitude) พฤติกรรมทั่วไป (General Behavior) ความถนัด (Aptitude) ความชำนาญ (Skill) ความรู้ (Knowledge) และความสามารถ (Capacity) ของบุคคล เพื่อให้ปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น

สมชาติ กิจยรรยง และอรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง (2539, หน้า 13) การฝึกอบรม คือ กระบวนการในการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เสริมสร้างทักษะ และแลกเปลี่ยนทัศนคติ ตามความมุ่งหวังที่กำหนดไว้ อันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งอาจจะเป็นการเรียนการสอนในชั้นเรียนหรือในสถานที่ทำงานก็ได้

ชูชัย สมितिไกร (2548, หน้า 5) อธิบายไว้ว่า การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบเพื่อสร้างหรือเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) ความสามารถ (Ability) และเจตคติ (Attitude) อันจะช่วยปรับปรุงให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

ณดิเทพ พิทักษานูรัตน์ (2542, หน้า 2) การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการใช้เทคนิค วิธีการที่จะเพิ่มพูนสมรรถภาพการทำงานของบุคลากรที่จะปฏิบัติในองค์กรนั้นๆ ในด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ และนิสัยในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น บรรลุสู่เป้าหมายโดยการนำไปใช้ในทันทีทันใด ให้เกิดผลสำเร็จตามที่วางไว้

दनัย เทียนพุดม (2545, หน้า 15) การฝึกอบรม คือ การยกระดับความสามารถของพนักงานในทุกวิถีทางให้สามารถทำงานตามมาตรฐานที่กำหนดไว้โดยมองว่าเป็นกลยุทธ์หนึ่งในการพัฒนา

สมคิด บางโม (2545, หน้า 10) การฝึกอบรมหมายถึง กระบวนการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานเฉพาะด้านของบุคคลโดยมุ่งเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ทักษะและทัศนคติ อันนำไปสู่การยกมาตรฐานการทำงานให้สูงขึ้น ทำให้บุคคลมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานและองค์กรบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

จากความหมายของการฝึกอบรมที่กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การฝึกอบรมเป็นกระบวนการที่จัดขึ้นให้กับบุคคลเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์และประสิทธิภาพในการทำงานของบุคคลในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทั้งด้านความรู้ ทักษะ ความชำนาญและประสบการณ์ของตนเองเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการปฏิบัติงานในทางที่ดียิ่งขึ้น

6.2 วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมไว้ดังนี้

ทวีป อภิลิทธิ (2536, หน้า 24-26) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมไว้สอดคล้องกัน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ซึ่งความรู้เป็นพื้นฐานในการนำไปสู่ความเข้าใจเพื่อให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะด้วยด้าน
2. เพื่อเพิ่มพูนทักษะหรือความชำนาญ (Skill) ทักษะหรือความชำนาญในการทำงาน หมายถึงความคล่องแคล่วในการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งได้ถูกต้อง
3. เพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (Attitude) ซึ่งเป็นพื้นฐานทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล

ณัฐพันธ์ เขจรนนท์ (2543, หน้า 72) ได้กล่าวว่าวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมบุคลากร ในองค์กรคือ ต้องการให้สมาชิกมีความพร้อมในด้านความรู้ ทักษะ ความสามารถและทัศนคติที่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน โดยพยายามพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมในงานปัจจุบันและมีศักยภาพที่จะดำรงตำแหน่งที่สูงหรือปฏิบัติงานที่ซับซ้อนขึ้นในอนาคต

1. เพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคลหรือบุคลากรในองค์กรในด้านความรู้ ด้านทักษะความชำนาญ และด้านเจตคติ
2. เพื่อพัฒนางานให้มีคุณภาพและมีผลผลิตเพิ่มมากขึ้น ทั้งในระดับบุคคล และระดับหน่วยงานองค์กร
3. เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกผู้เข้าอบรม วิทยากร หัวหน้า และผู้บริหารองค์กร
4. เพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้แก่บุคลากรขององค์กรให้มีความมั่นใจในความมั่นคงและความก้าวหน้าตามระบบขั้นตอนขององค์กร
5. เพื่อสร้างจิตสำนึกให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ตระหนักถึงความสำคัญของหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบต่อองค์กร มีเจตคติที่ดีต่องานและองค์กรของตน

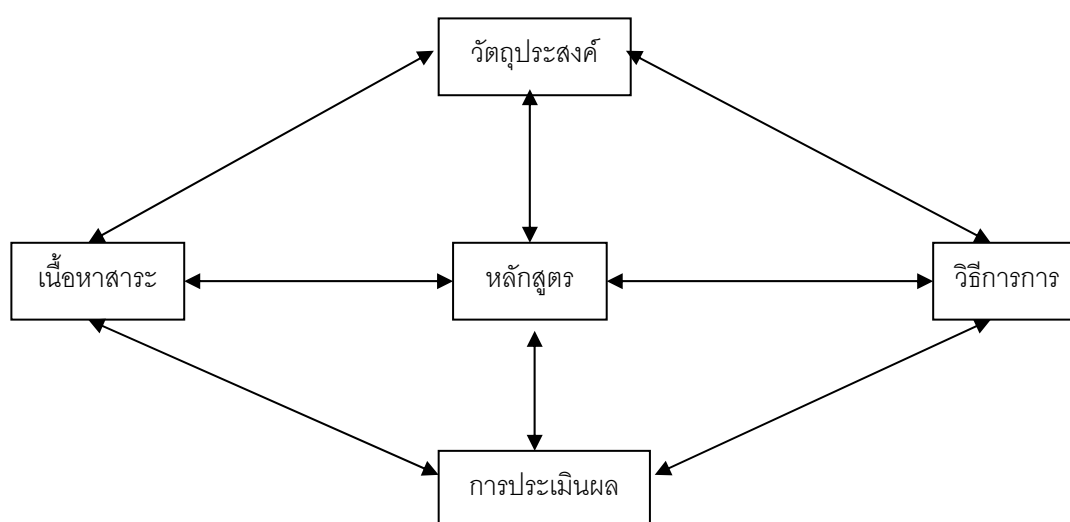
ดังนั้นสรุปได้ว่าวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม จึงควรครอบคลุม ทั้ง 3 ด้าน คือ

ด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะ (Skill) และ ด้านทัศนคติ (Attitude) เพื่อพัฒนา ศักยภาพของบุคคล พัฒนางาน สร้างความสัมพันธ์ สร้างขวัญกำลังใจ สร้างจิตสำนึกให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ตระหนักถึงความสำคัญของหน้าที่ ที่ตนรับผิดชอบต่อองค์กร มีเจตคติที่ดีต่องานและ องค์กรของตน

6.3 องค์ประกอบของการฝึกอบรม

ณัติเทพ พิทักษานูรัตน์ (2542, หน้า 55) องค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 4 ส่วน คือ

1. วัตถุประสงค์ (Objectives) จะต้องสอดคล้องกับความจำเป็นของการฝึกอบรม และเนื้อหาวิชาที่กำหนดขึ้น อันจะช่วยให้เกิดความสะดวกในการวัดผลและประเมินผล
2. เนื้อหาวิชา (Content) เป็นการกำหนดเนื้อหาสาระให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ โดยพิจารณาถึงลำดับเนื้อหา ความยากง่าย ความจำเป็น หรือประโยชน์ที่จะได้รับ
3. เทคนิคและวิธีสอน (Method) เป็นกระบวนการจัดกิจกรรม หรือยุทธศาสตร์ ของการฝึกอบรมในการกำหนดเทคนิค วิธีการ อุปกรณ์ที่จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เกิดการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงหลักของความสนใจ ความสามารถ วุฒิภาวะ และเนื้อหาวิชา
4. การประเมินผล (Evaluation) เป็นวิธีสุดท้ายที่จะทำให้ทราบว่า การนำหลักสูตร ไปใช้ในการฝึกอบรม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลบรรลุสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ และมี ปัญหาอุปสรรคใดๆ เพื่อจะได้นำไปสู่การแก้ไขต่อไป (ดังแผนภูมิที่ 3)

ภาพ 4 แผนภูมิองค์ประกอบของหลักสูตรการฝึกอบรม (ณัติเทพ พิทักษานูรัตน์, 2542, หน้า 55)

4.1 การประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment)

ความหมายของการประเมินผลตามสภาพจริง

- กระบวนการสังเกต การบันทึกและรวบรวมข้อมูลจากผลงานและวิธีการที่นักเรียนทำเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการตัดสินใจในการศึกษาถึงผลกระทบต่อนักเรียนเหล่านั้น
- การประเมินผลตามสภาพจริงจะไม่เน้นเฉพาะการประเมินทักษะพื้นฐาน แต่จะเน้นการประเมินทักษะการคิดที่ซับซ้อนในการทำงาน
- ประเมินความสามารถในการแก้ปัญหา การแสดงออกที่เกิดจากการปฏิบัติงานตามสภาพจริง ทั้งยังเน้นด้านการประเมินการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน จากการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยที่ในการจัดการเรียนการสอนดังกล่าว นักเรียนเป็นผู้ค้นพบและสร้างองค์ความรู้ ทั้งยังมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

กรอบแนวคิดในการประเมินผลตามสภาพจริง

1. การได้ลงมือปฏิบัติจริง
2. การได้คิดงานเอง และปฏิบัติตามความคิดของตน
3. การกำหนดปัญหาที่ท้าทาย ยั่วยุให้เป็นไปได้ในชีวิตจริง
4. การเน้นให้นักเรียนคิดและปฏิบัติโดยอาศัยแนวทางการที่นำตนเอง

การวัดและการประเมินผลตามสภาพจริง

1. การประเมินการปฏิบัติจริง (Performace)
2. การประเมินกระบวนการ (Process)
3. การประเมินผลผลิต (Product)
4. การประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment)

ลักษณะสำคัญของการประเมินผลตามสภาพจริง

1. เสริมสร้างพัฒนาการและการเรียนรู้ของนักเรียน
2. แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของนักเรียนอย่างเด่นชัด
3. เน้นความรู้ความสามารถ และทักษะที่เป็นจุดเด่นของนักเรียน
4. สอดคล้องกับหลักสูตรที่มุ่งเน้นการปฏิบัติในสภาพจริง
5. ต้องอยู่บนพื้นฐานของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในการเรียนการสอน
6. เป็นการประเมินผลที่ใช้ข้อมูลหลักฐานที่เกิดจากการแสดงออก หรือการปฏิบัติของนักเรียน
7. สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง

8. ได้ข้อมูลจากการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำมาศึกษาวิจัย และพัฒนาให้สอดคล้องกับพัฒนาการของนักเรียนแต่ละคน

9. เน้นกิจกรรมการเรียนการสอน และการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีจุดหมายชัดเจน

10. สามารถประเมินได้ทุกบริบท และทุกเนื้อหาสาระ

11. ตอบสนองการเรียนรู้ และความสามารถของนักเรียนอย่างกว้างขวาง ซึ่งนักเรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาความสามารถของตนได้หลายรูปแบบ

12. เป็นการประเมินผลที่เกิดจากความร่วมมือกันระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครอง รวมทั้งบุคคลในวิชาชีพอื่นๆ

วิธีการประเมินผลตามสภาพจริง

1. การสังเกต (Observation)
2. แบบสอบถาม (Questionnaire)
3. การบันทึกย่อ (Anecdotal Record)
4. การสัมภาษณ์ (Interview)
5. การอภิปรายกลุ่ม (Conference)
6. บันทึกประจำวัน (Journals)
7. แบบทดสอบ (Test)
8. การวัดภาคปฏิบัติ (Performance Test)
9. แฟ้มสะสมงาน (Portfolio)

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการฝึกอบรม มีดังนี้ คือ วัตถุประสงค์ เนื้อหาวิชา เทคนิค และวิธีการสอน รวมทั้งการประเมินผลซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรให้บรรลุผลได้ ในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองในครั้งนี้ คณะผู้ศึกษาค้นคว้าได้เลือกที่จะประเมินผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้วยวิธีการประเมินผลตามสภาพจริง เนื่องจากการประเมินตามสภาพจริงเป็นการประเมินการปฏิบัติ สามารถนำไปใช้ประเมินเพื่อสนับสนุนการเรียนของผู้เรียน ที่มีความต้องการ ความถนัด ความสนใจ และพัฒนาการที่ต่างกัน ให้สามารถพัฒนาและเกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด เต็มตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนได้ ทั้งนี้ เพราะการประเมินตามสภาพจริงเป็นการประเมินที่มีรูปแบบที่เอื้อและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือก และแสดงความรู้ความสามารถ ความรู้สึก และการประพฤติปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

6.4 กระบวนการฝึกอบรม

กระบวนการฝึกอบรมเป็นการลำดับขั้นตอนหรือกิจกรรมของการฝึกอบรมที่เป็นวงจรต่อเนื่องเกี่ยวพันกันตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการฝึกอบรม ซึ่งแต่ละขั้นตอนต่างมีความสำคัญและเกี่ยวพันไปถึงขั้นตอนอื่น หากมีการดำเนินการขั้นตอนใดผิดพลาดหรือบกพร่องก็อาจทำให้การฝึกอบรมนั้นประสบความสำเร็จล้มเหลวได้ ดังนั้นผู้ดำเนินการจัดฝึกอบรม จึงควรศึกษาและทำความเข้าใจกระบวนการฝึกอบรมให้ชัดเจน ซึ่งได้มีนักวิชาการหลายท่านได้นำเสนอไว้มีทั้งที่แตกต่างกันและสอดคล้องกัน เกี่ยวกับลำดับขั้นตอนของกระบวนการฝึกอบรมไว้ดังนี้

สมชาติ กิจยรรยง และ อรรถวิทย์ ณ ตะกั่วทุ่ง (2539, หน้า 25) เสนอแนวคิดว่าการฝึกอบรมมีดังนี้

1. การหาความต้องการจำเป็นในการฝึกอบรม
2. ออกแบบโครงการและหลักสูตรการฝึกอบรม
3. ดำเนินการจัดฝึกอบรม
4. ประเมินผลการฝึกอบรม

สมคิด บางโม (2545, หน้า 16) ซึ่งกล่าวว่า ขั้นตอนในการฝึกอบรม ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังนี้

1. การหาความจำเป็นในการฝึกอบรม
2. การสร้างหลักสูตรฝึกอบรม
3. การออกแบบการฝึกอบรม
4. การดำเนินการฝึกอบรม
5. การประเมินผลการฝึกอบรม

โกลด์สไตน์ (Goldstein, 1993, อ้างอิงใน ชูชัย สมิทธิไกร, 2548, หน้า 29-34)

เสนอแนวคิดเกี่ยวกับลำดับขั้นตอนของกระบวนการฝึกอบรมไว้ดังนี้

1. วิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรม
2. กำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม
3. คัดเลือกและออกแบบโครงการฝึกอบรม
4. สร้างเกณฑ์สำหรับการประเมินผล
5. จัดการฝึกอบรม
6. ประเมินผลการฝึกอบรม

6.5 ประโยชน์ของการฝึกอบรม

การฝึกอบรมนอกจากเป็นสิ่งจำเป็นในการแก้ปัญหาภายในขององค์กรแล้ว ยังก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนต่างๆ ขององค์กรอย่างเห็นได้ชัด ดังนี้

1. เพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต
2. ทำให้ผลผลิตมีคุณภาพสูงขึ้น
3. พนักงานมีขวัญและกำลังใจดีขึ้น
4. ทำให้พนักงานมีความรู้ความชำนาญในวิทยาการใหม่ ๆ
5. ทำให้ระบบข่าวสารภายในองค์กรดีขึ้น
6. ลดเวลาในการเรียนรู้งาน
7. พนักงานแต่ละคนมีโอกาสก้าวหน้าได้เลื่อนตำแหน่ง
8. ลดอุบัติเหตุในการทำงาน
9. เป็นประโยชน์ต่อการการบริหารงาน

ดังนั้น ประโยชน์ของการฝึกอบรมจึงเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจ เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และสร้างความสามัคคี รวมทั้งเป็นการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต

6.6 การประเมินผลการฝึกอบรม

สมชาติ กิจยรรยง และอรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง(2539, หน้า 59) การประเมินผลในความหมายของการฝึกอบรม หมายถึง การวัดและค้นหาคุณค่าที่ได้จากการฝึกอบรม และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

สมคิด บางโม (2545, หน้า 23) การประเมินผลโครงการฝึกอบรมสิ่งสำคัญ เป็นการประเมินให้ทราบผลการประเมิน การบรรลุวัตถุประสงค์ การประเมินผลไม่ได้เป็นการประเมินเฉพาะขณะที่ฝึกอบรม หรือเมื่อสิ้นสุดการอบรมเท่านั้น แต่ต้องไปติดตามประเมินผลผู้เข้ารับการอบรมเมื่อได้กลับไปปฏิบัติงานแล้ว

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การประเมินผลการฝึกอบรมเป็นความพยายามที่จะทราบว่า การฝึกอบรมนั้น ๆ บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพหรือประสิทธิผลเพียงใด

7. การประเมินหลักสูตร

ในการทำงานหรือการประกอบกิจการใดก็ตามจะมีขั้นตอนในการดำเนินงานขั้นตอนหนึ่ง ซึ่งจะขาดเสียมิได้ คือการประเมินผล (Evaluation) เพื่อให้ทราบว่าการทำงานหรือประกอบกิจกรรมนั้น ๆ ได้ผลตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด มีปัญหาหรืออุปสรรคอะไรบ้าง

เพื่อที่จะได้ดำเนินการแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาต่อไป ในทางการศึกษาก็เช่นกัน การที่จะทราบว่า การจัดการศึกษาบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้เพียงใดนั้น ส่วนหนึ่งที่จะประเมินผลได้คือการ ประเมินผลหลักสูตร การประเมินผลหลักสูตรเป็นเครื่องมือชี้ให้เห็นว่า การนำหลักสูตรไปใช้จะได้ผลมากน้อยเพียงใด เพราะฉะนั้นการประเมินหลักสูตรจึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร และผลที่ได้จากการประเมินหลักสูตรจะเป็นข้อมูลในการตัดสินใจ เพื่อแก้ไขปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

7.1 ความหมายของการประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศตลอดจน กิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อนำมาตัดสินค่าหรือคุณภาพของหลักสูตรนั้น นักการศึกษา หลายท่านได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้ คือ

กูด (Carter V. Good, อ้างอิงใน สุณีย์ ภูพันธ์, 2546, หน้า 248) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประเมินหลักสูตรคือการประเมินผลของกิจกรรมการเรียนภายในขอบข่ายของการสอนที่เน้นเฉพาะจุดประสงค์ของการตัดสินใจในความถูกต้องของจุดมุ่งหมาย ความสัมพันธ์และความต่อเนื่องของเนื้อหาและผลสัมฤทธิ์ของวัตถุประสงค์เฉพาะ ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจในการวางแผนการจัดโครงการต่อเนื่อง และการหมุนเวียนของกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ที่จะจัดให้มีขึ้น

ลี ครอนบาช (Lee J. Cronbach, อ้างอิงใน สุณีย์ ภูพันธ์, 2546, หน้า 248) ให้ความหมายว่า การประเมินหลักสูตร คือการรวบรวมข้อมูล และการใช้ข้อมูลเพื่อตัดสินใจในเรื่องโปรแกรมหรือหลักสูตรการศึกษา

สตัฟเฟิลบีม และคณะ (Stufflebeam Daniel L. et al., อ้างอิงใน สุณีย์ ภูพันธ์, 2546, หน้า 248) ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรว่า การประเมินหลักสูตรคือ กระบวนการหาข้อมูล เก็บข้อมูล เพื่อนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจหาทางเลือกที่ดีกว่าเดิม

สุมิตร คุณานุกร (อ้างอิงใน สุณีย์ ภูพันธ์, 2546, หน้า 249) กล่าวถึงการประเมินหลักสูตรไว้ว่า การประเมินหลักสูตรคือการหาคำตอบว่าหลักสูตรสัมฤทธิ์ผลตามที่กำหนดไว้ในความมุ่งหมายหรือไม่ มากน้อยเพียงใด และอะไรเป็นสาเหตุ การประเมินหลักสูตรเพื่อตัดสินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรนั้นมีขอบเขตรวมถึง

1. การวิเคราะห์ตัวหลักสูตร
2. การวิเคราะห์กระบวนการของการนำหลักสูตรไปใช้

3. การวิเคราะห์สัมฤทธิ์ผลในการเรียนของนักเรียน

4. การวิเคราะห์โครงการประเมินหลักสูตร

วิชัย วงษ์ใหญ่ (อ้างอิงใน สุณีย์ ภูพันธ์, 2546, หน้า 248) ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ว่า การประเมินหลักสูตรไว้ว่า การประเมินหลักสูตรเป็นการพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตรโดยใช้ผลจากการวัดในแง่มุมต่าง ๆ ของสิ่งที่ประเมินเพื่อนำมาพิจารณาร่วมกัน และสรุปว่าจะให้คุณค่าของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมานั้นวางอย่างไร มีคุณภาพดีหรือไม่เพียงใด หรือได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ มีส่วนใดที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข

สุจริต เพียรชอบ (อ้างอิงใน สุณีย์ ภูพันธ์, 2546, หน้า 249) กล่าวถึงการประเมินหลักสูตรไว้ว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญเพราะเป็นการหาคำตอบว่าหลักสูตรสัมฤทธิ์ผลตามที่ได้ตั้งจุดมุ่งหมายไว้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด อะไรเป็นสาเหตุ ผู้ประเมินหลักสูตรจึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ดีทั้งทางด้านหลักสูตรและด้านการประเมินผลซึ่งจะต้องเน้นการประเมินทั้งโปรแกรมการศึกษา มิใช่แต่เพียงผลการเรียนปีสุดท้ายเท่านั้น แต่ควรประเมินผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนด้วย

สันต์ ธรรมบำรุง (อ้างอิงใน สุณีย์ ภูพันธ์, 2546, หน้า 249) ได้อธิบายสรุปว่าการประเมินหลักสูตรเป็นการพิจารณาคุณค่าของหลักสูตร โดยอาศัยการรวบรวมข้อมูล และใช้ข้อมูลจากการวัดผลในแง่ต่าง ๆ ของสิ่งที่ประเมิน เพื่อนำมาพิจารณาร่วมกันและสรุปว่าหลักสูตรที่สร้างขึ้นมา นั้นมีคุณค่าประการใด มีคุณภาพดีหรือไม่เพียงไร หรือได้รับผลตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือมีส่วนใดที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขต่อไป และนำเสนอผู้บริหารผู้มีอำนาจวินิจฉัยสั่งการดำเนินต่อไป หรือการประเมินหลักสูตร หมายถึง กระบวนการในการศึกษาส่วนประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรอันได้แก่ หลักสูตร จุดมุ่งหมาย โครงสร้างจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียน การสอน วิธีสอนและการวัดผลว่าจะสัมพันธ์กันหรือไม่

จากความหมายของการประเมินหลักสูตรที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การประเมินหลักสูตรคือการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการจัดทำ ทดลองใช้ และผลของการใช้หลักสูตร ตลอดจนการตัดสินคุณค่าของหลักสูตรว่าหลักสูตรนั้น ๆ มีประสิทธิภาพแค่ไหน เมื่อนำไปใช้แล้วบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ มีอะไรที่ต้องแก้ไขเพื่อนำผลที่ได้มาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจหาทางเลือกที่ดีกว่าต่อไป

7.2 จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและมีขอบเขตที่กว้างขวาง การประเมินหลักสูตรจะต้องครอบคลุมขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร เพราะฉะนั้น

การประเมินหลักสูตรจึงมีขอบเขตของการประเมินที่กว้างขวางด้วย การประเมินหลักสูตรแต่ละจุดแต่ละชั้นตอนมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกันไปในรายละเอียด แต่โดยทั่วไปแล้วจุดมุ่งหมายใหญ่ของการประเมินหลักสูตรจะมีความใกล้เคียงกัน จะขอยกตัวอย่างจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้ดังนี้

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 192 - 193) กล่าวว่า โดยทั่วไปการประเมินหลักสูตรใด ๆ ก็ตามจะมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่คล้ายคลึงกันดังนี้คือ

1. เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขสิ่งบกพร่องที่พบในองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร การประเมินผลในลักษณะนี้มักจะดำเนินในช่วงที่มีการพัฒนาหลักสูตรยังคงดำเนินการอยู่ เพื่อที่จะพิจารณาว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร เช่น จุดหมาย โครงสร้าง เนื้อหา การวัดผล ฯลฯ มีความสอดคล้องและเหมาะสมหรือไม่ สามารถนำมาปฏิบัติในช่วงการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ หรือในขณะที่การใช้หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนกำลังดำเนินอยู่ได้มากน้อยเพียงใด ได้ผลเพียงใด และมีปัญหาอุปสรรคอะไร จะได้เป็นประโยชน์แก่นักพัฒนาหลักสูตรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรให้มีคุณภาพดีขึ้นได้ทัน่วงที

2. เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขระบบการบริหารหลักสูตร การนิเทศกำกับดูแล และการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การประเมินผลในลักษณะนี้จะดำเนินการในขณะที่มีการนำหลักสูตรไปใช้ จะได้ช่วยปรับปรุงหลักสูตรให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

3. เพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารว่า ควรใช้หลักสูตรต่อไปอีก หรือควรยกเลิกการใช้หลักสูตรเพียงบางส่วน หรือยกเลิกทั้งหมด การประเมินผลในลักษณะนี้จะดำเนินการหลังจากที่ใช้หลักสูตรไปแล้วระยะหนึ่ง แล้วจึงประเมินเพื่อสรุปผลตัดสินว่าหลักสูตรมีคุณภาพดีหรือไม่ดี บรรลุตามเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้มากน้อยเพียงใด สนองความต้องการของสังคมเพียงใด และเหมาะสมกับการนำไปใช้ต่อไปหรือไม่

4. เพื่อต้องการทราบคุณภาพของผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตของหลักสูตรว่า มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามความมุ่งหวังของหลักสูตร หลังจากผ่านกระบวนการทางการศึกษามาแล้วหรือไม่ อย่างไรก็ตาม การประเมินผลในลักษณะนี้จะดำเนินการในขณะที่มีการนำหลักสูตรไปใช้ หรือหลังจากที่ใช้หลักสูตรไปแล้วระยะหนึ่งก็ได้

ทาบา (Hilda Taba, อ้างอิงใน สุนีย์ ภูพันธ์, 2546, หน้า 250) ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินหลักสูตรกระทำขึ้นเพื่อศึกษากระบวนการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ว่ามีการเปลี่ยนแปลงใดบ้างที่สอดคล้องหรือขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาการประเมินดังกล่าวจะครอบคลุม

เนื้อหาทั้งหมดของหลักสูตรและกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งได้แก่ จุดประสงค์ ขอบเขตของเนื้อหาสาระ คุณภาพของผู้ บริหารและผู้ใช้หลักสูตร สมรรถภาพของผู้เรียน ความสัมพันธ์ของวิชาต่าง ๆ การใช้สื่อและวัสดุการสอน ฯลฯ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (อ้างอิงใน สุนีย์ ภูพันธ์, 2546, หน้า 250) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรโดยทั่ว ๆ ไปจะมีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อหาคคุณค่าของหลักสูตร โดยตรวจสอบดูว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมา นั้นสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่
2. เพื่อวัดผลดูว่าการวางเค้าโครงและรูปแบบระบบของหลักสูตร รวมทั้งวัสดุประกอบหลักสูตร และการบริหารและบริการหลักสูตร เป็นไปในทางที่ถูกต้องแล้วหรือไม่
3. การประเมินผลจากผู้เรียนเอง หรือการประเมินผลผลิตเพื่อตรวจสอบดูว่ามีลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่เพียงใด

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 250-251) จากจุดมุ่งหมายของการประเมินผลหลักสูตร พอสรุปได้ว่าการประเมินผลหลักสูตรมีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อหาคคุณค่าของหลักสูตรนั้นโดยดูว่าหลักสูตรที่จัดทำขึ้นนั้นสามารถสนองวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรนั้นต้องการหรือไม่ สนองความต้องการของผู้เรียน และสังคมอย่างไร
2. เพื่ออธิบายและพิจารณาว่าลักษณะของส่วนประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรในแง่ต่าง ๆ เช่น หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนและการวัดผลว่าสอดคล้องต้องกันหรือไม่ หรือสนองความต้องการหรือไม่
3. เพื่อตัดสินว่าหลักสูตรมีคุณภาพดีหรือไม่ดี เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมกับการนำไปใช้ มีข้อบกพร่องที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขอะไรบ้าง การประเมินผลในลักษณะนี้มักจะดำเนินไปในช่วงที่การพัฒนาหลักสูตรยังคงดำเนินการอยู่ เพื่อที่จะพิจารณาว่า องค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร เช่น จุดหมาย โครงสร้างเนื้อหา การวัดผล ฯลฯ มีความสอดคล้องและเหมาะสมหรือไม่สามารถนำมาปฏิบัติในช่วงการนำหลักสูตรไปทดลองใช้หรือในขณะที่การใช้หลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอนกำลังดำเนินอยู่ได้มากน้อยเพียงใด ได้ผลเพียงใด และมีปัญหาอุปสรรคอะไรจะได้เป็นประโยชน์แก่นักพัฒนาหลักสูตร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรให้มีคุณภาพดีขึ้นได้ทันทั่วทั้งที่
4. เพื่อตัดสินว่า การบริหารงานด้านวิชาการและบริหารงานด้านหลักสูตร เป็นไปในทางที่ถูกต้องหรือไม่ เพื่อหาทางแก้ไขระบบการบริหารหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ให้มีประสิทธิภาพ

5. เพื่อติดตามผลผลิตจากหลักสูตร คือผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลักจากการผ่านกระบวนการทางการศึกษามาแล้วตามหลักสูตรว่าเป็นไปตามความมุ่งหวังหรือไม่

6. เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขสิ่งบกพร่องที่พบในองค์ประกอบต่าง ๆ ในหลักสูตร

7. เพื่อช่วยในการตัดสินใจว่าควรใช้หลักสูตรต่อไปหรือควรปรับปรุงพัฒนาในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเพื่อยกเลิกการใช้หลักสูตรนั้นหมด การประเมินผลในลักษณะนี้จะดำเนินการหลังจากที่ใช้หลักสูตรไปแล้วระยะหนึ่ง แล้วจึงประเมินเพื่อสรุปผลตัดสินใจว่าหลักสูตรมีคุณภาพดีหรือไม่ดี บรรลุตามเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้มากน้อยเพียงใด สนองความต้องการของสังคมเพียงใด และเหมาะสมกับการนำไปใช้ต่อไปหรือไม่

จากจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรข้างต้น พอสรุปได้ว่าตัวชี้ให้เห็นถึงคุณภาพการศึกษาของสังคมนั้นคือ ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการประเมินหลักสูตรนั่นเอง ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งด้านบริหารวิชาการ บริหารด้านหลักสูตร ควรหาวิธีการประเมินหลักสูตรที่ครบถ้วนและดีที่สุด เพื่อสนองความมุ่งหวังของสังคม และเพื่อที่จะให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน และจะต้องปฏิบัติให้ครบถ้วนตามขั้นตอนของวิธีการต่าง ๆ ที่นำมาใช้

7.3 ประโยชน์ของการประเมินหลักสูตร

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 197) ได้กล่าวเกี่ยวกับประโยชน์ของการประเมินหลักสูตรในการประเมินหลักสูตรดังนี้ คือ

1. ทำให้ทราบว่าหลักสูตรที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นนั้นมีจุดดี หรือจุดเสียตรงไหน ซึ่งเป็นประโยชน์ในการวางแผนปรับปรุงได้ถูกจุด ส่งผลให้หลักสูตรมีคุณภาพดียิ่งขึ้น
2. ช่วยส่งเสริมและปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น เนื่องจากข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลจะชี้ให้เห็นถึงข้อดีข้อเสียที่เกิดขึ้น จึงสามารถช่วยในการวางแผนการเรียนการสอน
3. ช่วยในการส่งเสริมการเรียนของผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนสามารถทราบระดับการเรียนและการพัฒนาของตน ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจแก่ผู้เรียนได้ทางหนึ่ง
4. ช่วยในการปรับปรุงการบริหารในสถานศึกษาและการปฏิบัติงานของบุคลากร
5. ช่วยในการแนะแนวทั้งด้านการเรียนและอาชีพแก่ผู้เรียน
6. ช่วยชี้ให้เห็นถึงคุณค่าของหลักสูตรที่พัฒนา

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 257-258) การประเมินผลหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญและสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้เราทราบถึงคุณภาพและประสิทธิภาพของหลักสูตร การประเมินผลมีประโยชน์ในการจัดการศึกษาการจัดทำหรือพัฒนาหลักสูตรต้องอาศัยผลจากการประเมินผลเป็นสำคัญ ประโยชน์ของการประเมินผลหลักสูตรมีดังนี้

1. ทำให้ทราบว่าหลักสูตรที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นนั้นมีจุดดีหรือจุดเสียตรงไหน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนปรับปรุงได้ถูกต้อง ส่งผลให้หลักสูตรมีคุณภาพดียิ่งขึ้น
2. สร้างความน่าเชื่อถือ ความมั่นใจ และค่านิยมที่มีต่อโรงเรียนให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน
3. ช่วยในการบริหารทางด้านวิชาการ ผู้บริหารจะรู้ว่าควรจะต้องตัดสินใจและสนับสนุนช่วยเหลือ หรือบริการทางใดบ้าง
4. ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจในความสำคัญของการศึกษา
5. ส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับโรงเรียนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การเรียนการสอนนักเรียนได้ผลดี ด้วยความร่วมมือกันทั้งทางโรงเรียนและทางบ้าน
6. ให้ผู้ปกครองทราบความเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ เพื่อหาทางส่งเสริมและปรับปรุงแก้ไขร่วมกันระหว่างผู้ปกครองนักเรียนกับทางโรงเรียน

7. ช่วยให้การประเมินผลเป็นระบบระเบียบ เพราะมีเครื่องมือ และหลักเกณฑ์ทำให้เป็นเหตุผลในทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น

8. ช่วยชี้ให้เห็นถึงคุณค่าของหลักสูตร

9. ช่วยให้สามารถวางแผนการเรียนในอนาคตได้ ข้อมูลของการประเมินผลหลักสูตรทำให้ทราบเป้าหมายแนวทาง และขอบเขตในการดำเนินการจัดการศึกษาของโรงเรียน

สรุปได้ว่าประโยชน์ของการประเมินหลักสูตร จะทำให้ทราบว่าหลักสูตรมีจุดดี จุดเสียอย่างไร ซึ่งจะได้นำไปปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นต่อไป ตลอดจนช่วยในการบริหารจัดการของสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพและส่งผลให้ผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรสถานศึกษาต้องการ

7.4 รูปแบบของการประเมินหลักสูตร

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 240-242) กล่าวไว้ว่า รูปแบบการประเมินหลักสูตรนี้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในชื่อว่า รูปแบบ CIPP (CIPP Model) ซึ่งมีชื่อเต็มว่า "Context-Input-Process-Product Model" หรือมีชื่อเรียกอีกชื่อคือว่า The Phi Delta Kappa Committee Model ซึ่งเป็นรูปแบบที่เสนอโดยสตีฟเฟิลบีมและคณะ (Daniel L. Stufflebeam et al.) รูปแบบนี้เป็นการประเมินข้อมูล 4 ประเภท คือ

1. **การประเมินบริบท (Context Evaluation)** เป็นการประเมินผลบริบทหรือสภาวะแวดล้อม เพื่อให้ได้ข้อมูลในการกำหนดจุดมุ่งหมายหรือจุดประสงค์ต่าง ๆ ของหลักสูตร โดยการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม ปัญหาและความต้องการต่าง ๆ เพื่อชี้ให้เห็นว่าควรกำหนด

จุดมุ่งหมายอย่างไรจึงจะสนองความต้องการและแก้ปัญหาที่ประสบอยู่ในกรณีที่การประเมินหลักสูตรไม่ใช่อยู่ในขั้นการวางแผน แต่ใช้มาระยะหนึ่งแล้วต้องการประเมิน การประเมินในส่วนนี้ก็คือการประเมินหลักสูตรในเรื่องจุดมุ่งหมาย หรือจุดประสงค์ต่าง ๆ ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร และเนื้อหาสาระที่มีอยู่ในหลักสูตร เพื่อตรวจสอบดูว่าสอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมหรือบริบท ปัญหาและความต้องการต่าง ๆ หรือไม่อย่างไร

2. **การประเมินบริบท (Input Evaluation)** เป็นการประเมินปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร ซึ่งได้แก่ ปัจจัยด้านบุคลากร นักเรียน อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน อาคารสถานที่ งบประมาณ ฯลฯ เพื่อตรวจสอบดูว่าปัจจัยตัวป้อนเหล่านั้นเป็นอย่างไร มีผลหรือมีส่วนช่วยให้การใช้หลักสูตรในเชิงปฏิบัติบรรลุผลหรือไม่อย่างไร

3. **การประเมินบริบท (Process Evaluation)** เป็นการประเมินหลักสูตรในชั้นปฏิบัติการหรือประเมินกระบวนการใช้หลักสูตร เพื่อตรวจสอบดูว่ากิจกรรมหรือกระบวนการต่าง ๆ ของการใช้หลักสูตรในสภาพที่เป็นจริงเป็นอย่างไร มีปัญหาหรือข้อบกพร่องหรือไม่ เช่น เรื่องที่เกี่ยวกับการสอน การบริหาร เป็นต้น

4. **การประเมินผลผลิต (Product Evaluation)** เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตรนั้น เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร โดยตรวจสอบว่าผู้เรียนมีคุณสมบัติตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่เพียงใด ซึ่งอาจพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ภาวะการณ์มีงานทำหรือการศึกษาต่อ

แดเนียล แอล. สตัฟเฟิลบีม (Daniel L. Stufflebeam อ้างอิงใน สุนีย์ ภูพันธ์, 2546, หน้า 265-270) ได้อธิบายความหมายของการประเมินผลทางการศึกษาเอาไว้ว่าเป็นกระบวนการบรรยายการหาข้อมูล และการให้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจทางเลือก ฉะนั้นรูปแบบการประเมินหลักสูตรตามแนวคิดของสตัฟเฟิลบีมจึงเป็นรูปแบบที่เหมาะสมแก่การช่วยตัดสินใจเพื่อหาทางเลือกที่ดีที่สุด

ตามปกติสถานการณ์ในการตัดสินใจ (Decision Settings) โดยทั่วไปจะประกอบด้วยมิติที่สำคัญอยู่ 2 ประการ คือ

1. **มิติด้านข้อมูลที่มีอยู่ (Information Grasp)** คือถ้าเราจะตัดสินใจทำอะไรสักอย่าง เราจำเป็นต้องคำนึงว่าเรามีข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องนั้นอยู่มากน้อยเพียงใดแล้ว

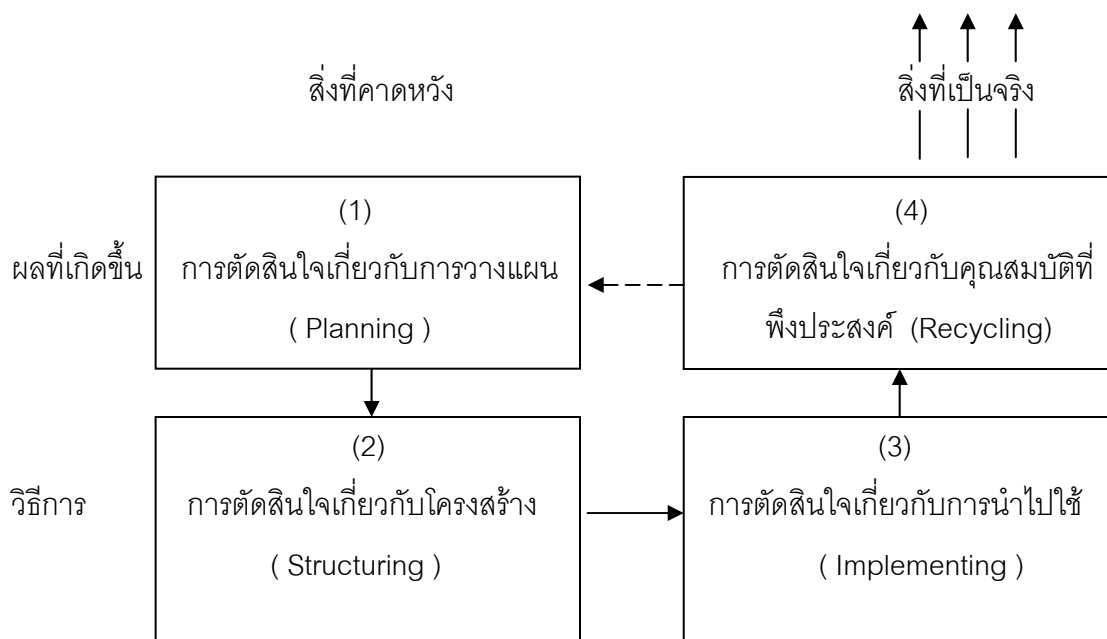
2. **มิติด้านปริมาณความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการให้เกิดขึ้น (Degree of Change)** คือ หมายความว่าถ้าเราจะตัดสินใจทำอะไรสักอย่างหนึ่ง เราต้องคำนึงว่าเมื่อทำไปแล้ว จะเกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากน้อยสักแค่ไหน

ฉะนั้น ถ้าเรามองสถานการณ์ในการตัดสินใจใน 2 มิติดังกล่าวควบคู่กันไป แล้วก็จะเห็นว่าสถานการณ์ในการตัดสินใจนั้นมีอยู่ 4 อย่างใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ

1. สถานการณ์การตัดสินใจที่ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย แต่ทว่าข้อมูลที่จะช่วยในการตัดสินใจนั้นมีอยู่มาก สถานการณ์การตัดสินใจอย่างนี้เรียกว่า Homeosttic
2. สถานการณ์ตัดสินใจที่ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยและข้อมูลที่จะช่วยในการตัดสินใจก็มีอยู่น้อย สถานการณ์การตัดสินใจอย่างนี้เรียกว่า Incremental
3. สถานการณ์การตัดสินใจที่ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก แต่ทว่าข้อมูลที่จะช่วยในการตัดสินใจมีอยู่น้อย สถานการณ์การตัดสินใจอย่างนี้เรียกว่า Neomobilistic
4. สถานการณ์การตัดสินใจที่ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก และข้อมูลที่จะช่วยในการตัดสินใจก็มีอยู่มาก สถานการณ์การตัดสินใจอย่างนี้เรียกว่า Metamorphism

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า การตัดสินใจนั้นไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์แบบใดก็ตาม จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลเชิงประเมิน (Evaluation Data) มาช่วยเป็นพื้นฐาน เพราะการตัดสินใจใดๆ ของผู้บริหารที่ไม่ใช้ข้อมูลเชิงประมาทมาเป็นพื้นฐานในการหาทางเลือก ย่อมเสี่ยงต่อความล้มเหลวในการดำเนินงานตามทางเลือกนั้นอย่างมาก

ส่วนการตัดสินใจทั้งปวงทางการศึกษานั้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องจะจัดเนื้อหาวิชาในหลักสูตร ใดๆ จะจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีไหน จะใช้สื่อการเรียนการสอนอะไร จะจัดกิจกรรมหลักสูตรอะไรถ้าพิจารณาในแง่ของวิธีการกับผลที่เกิดขึ้นและสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง เราอาจจำแนกการตัดสินใจออกได้เป็น 4 ประเภท คือ

ภาพ 5 แผนผังแสดงประเภทและความสัมพันธ์ของ Stufflebeam ต่อสิ่งที่คาดหวังและสิ่งที่เป็นอย่างจริง

1. **Planning Decisions** เป็นการตัดสินใจโดยคาดหวังว่าเราต้องการให้เกิดผลทางการศึกษาอย่างไร เช่น หลังจากที่นักเรียนเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไปแล้วนักเรียนควรมีคุณสมบัติที่เด่น ๆ อะไรบ้าง ฉะนั้นการตัดสินใจชนิดนี้จึงนำมาเป็นประโยชน์ในการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือในการวางแผนจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี จึงเรียกการตัดสินใจอย่างนี้ว่า การตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผน

2. **Structuring Decisions** เป็นการตัดสินใจโดยคาดหวังว่าถ้าต้องการให้เกิดผลทางการศึกษาตามที่คาดหวังไว้ในข้อ 1 นั้น เราควรจะวางโครงสร้างหรือวางรูปแบบของการใช้หลักสูตรที่พึงประสงค์เอาไว้ได้อย่างไร เช่นถ้าจะให้เด็กนักเรียนมีคุณสมบัติตรงตามที่คาดหวังเอาไว้ในโรงเรียนควรจัดสภาพแวดล้อมอย่างไร การบริหารงานควรจะเป็นแบบใดควรจัดการเรียนการสอนอย่างไร ควรจัดให้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรอะไรบ้าง ฯลฯ จึงเรียกการตัดสินใจแบบนี้ว่าการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้าง

3. **Implementing Decisions** เป็นการตัดสินใจว่า ตามความเป็นจริงนั้นได้มีการนำหลักสูตรไปใช้ตามแนวทางที่คาดหวังเอาไว้หรือไม่ มีการควบคุมหรือแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้วิธีการที่เกิดขึ้นจริง ๆ เป็นไปตามที่ต้องการมากน้อยเพียงใด จึงเรียกการตัดสินใจแบบนี้ว่าการตัดสินใจเกี่ยวกับการนำไปใช้

4. **Recycling Decisions** เป็นการตัดสินใจหลังจากจบการศึกษาตามหลักสูตรไปแล้ว นั่นจริงๆ แล้วนักเรียนมีคุณสมบัติเป็นอย่างไร มีความรู้ มีทักษะ มีเจตคติ เป็นอย่างไรและตรงตามที่คาดหวังเอาไว้หรือไม่ มีอะไรบ้างที่ต้องรักษาเอาไว้ และมีอะไรบ้างที่ต้องละทิ้งหรือต้องนำมาปรับขยายเสียใหม่ จึงเรียกการตัดสินใจแบบนี้ว่าการตัดสินใจเกี่ยวกับคุณสมบัติที่พึงประสงค์

ทั้งหมดที่กล่าวมา 4 ข้อนี้ คือประเภทการตัดสินใจทางการศึกษา แต่ตามความคิดของ สตีฟเฟิลบีม นั้น การตัดสินใจทุก ๆ เรื่องจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลเชิงประเมินในการพิจารณาขั้นพื้นฐาน และสตีฟเฟิลบีมได้ให้แนวคิดไว้ว่า ในการประเมินผลหลักสูตรนั้นมีสิ่งสำคัญที่เราต้องประเมินอยู่ 4 ด้านคือ

1. **การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation)** เป็นการประเมินที่มีจุดหมายเพื่อให้ได้หลักการและเหตุผลมากำหนดจุดมุ่งหมาย การประเมินสภาพแวดล้อมจะช่วยให้ผู้พัฒนาหลักสูตรว่า สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษามีอะไรบ้าง สภาพการณ์ที่คาดหวังกับสภาพที่แท้จริงในสภาพแวดล้อมดังกล่าวเป็นอย่างไร มีความต้องการหรือปัญหาอะไรบ้างที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองหรือแก้ไข มีโอกาสและสรรพกำลังที่จำเป็นอะไรบ้างที่ยังไม่ได้ถูกนำมาใช้ในการจัดการศึกษา และสืบเนื่องมาจากปัญหาอะไร ฯลฯ ในการประเมินสภาพแวดล้อมนี้ ผู้ประเมินอาจใช้วิธีดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ความคิดรวบยอด (Conceptual Analysis)
2. การทำวิจัยด้วยการเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์จริง ๆ (Empirical Studies)
3. การอาศัยทฤษฎีและความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ การประเมินสภาพแวดล้อมนี้จะช่วยให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจด้านการวางแผนหรือกำหนดจุดมุ่งหมาย (Planning Decision)

2. **การประเมินตัวป้อน (Inputs Evaluation)** เป็นการประเมินที่มีจุดหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูลมาช่วยตัดสินใจว่าจะใช้ทรัพยากรหรือสรรพกำลังต่าง ๆ ที่มีอยู่เพื่อให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างไร จะขอความช่วยเหลือด้านทรัพยากรและสรรพกำลังจากแหล่งภายนอกดีหรือไม่จะใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบใดดีซึ่งการประเมินตัวป้อนอาจกระทำได้ด้วย

1. จัดทำในรูปของคณะกรรมการ
2. อาศัยผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีผู้ทำเอาไว้แล้ว
3. ว่าจ้างผู้เชี่ยวชาญมาให้คำปรึกษา

4. ทำการวิจัยเชิงทดลองเป็นการนำร่อง

หนึ่งขอให้สังเกตว่าวิธีการประเมินตัวป้อนนี้มีแตกต่างกันออกไปมากนับแต่การใช้วิธีง่าย ๆ โดยอาศัยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ หรือของคณะกรรมการไปจนถึงวิธีการที่ซับซ้อน เช่น การวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับความต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงมีมากน้อยเพียงไร และข้อมูลที่มีอยู่จะนำมาสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงนั้นมีอยู่มากหรือน้อยนั่นเอง ตัวอย่าง เช่น ในสถานการณ์การตัดสินใจแบบ Homeostatic ที่ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยแต่ทว่าข้อมูลที่จะมาช่วยสนับสนุนนั้นมีอยู่มากแล้ว ในบางกรณีอาจไม่จำเป็นต้องประเมินผลในลักษณะที่ยุ่งยากซับซ้อนแต่ประการใด อย่างไรก็ตามถ้าสถานการณ์การตัดสินใจเป็นแบบ Incremental หรือ Neomobilistic ที่ต้องการนำนวัตกรรมบางอย่างมาใช้ในหลักสูตรการประเมินผลเพื่อให้ได้ข้อมูลมาสนับสนุนจำเป็นต้องใช้วิธีการที่รอบคอบรัดกุมยิ่งขึ้น เพื่อให้ได้ผลที่เที่ยงตรงและเชื่อถือได้ ฉะนั้นการประเมินตัวป้อนนี้จะช่วยให้เราได้ข้อมูลในการตัดสินใจ ถ้าเราจะจัดการศึกษาตามหลักสูตรเราควรจะขอความร่วมมือและช่วยเหลือจากแหล่งภายนอกหรือไม่ ควรจะหาวิธีการใด วิธีการที่มีอยู่แล้วหรือวิธีการที่คิดค้นขึ้นมาใหม่ การดำเนินงานในโรงเรียน เช่น การบริหารความสัมพันธ์ระหว่างครู และนักเรียน ฯลฯ ควรเป็นอย่างไรจึงจะช่วยให้การนำหลักสูตรไปใช้ประสบผลสำเร็จ การประเมินตัวป้อนนี้จะช่วยให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจด้านโครงสร้างหรือการวางรูปแบบในการดำเนินงาน (Structuring Decisions)

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินที่มี

จุดมุ่งหมายเพื่อสืบค้นจุดอ่อนของรูปแบบการดำเนินงานตามที่คาดหวังเอาไว้ หรือจุดอ่อนของการดำเนินงานในขั้นทดลองใช้หลักสูตร เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการเลือกวิธีการต่อไป ฉะนั้นจึงต้องมีการจัดบันทึกผลการประเมินกระบวนการนั้นจำเป็นต้องอาศัยวิธีการหลาย ๆ อย่าง ต่าง ๆ กัน เช่น

1. การสังเกตแบบมีส่วนร่วมปฏิบัติ
2. การวิเคราะห์การปะทะสัมพันธ์
3. การสัมภาษณ์
4. การใช้แบบสอบถามประเภทมาตราส่วนประมาณค่า
5. การให้เขียนรายงานประเภทปลายเปิด

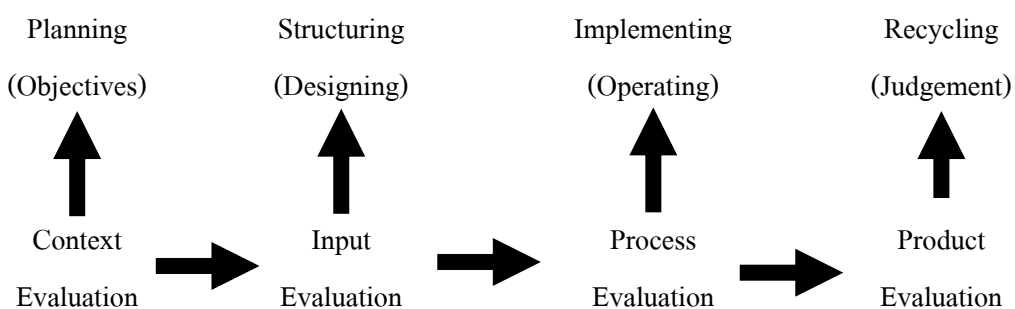
อย่างไรก็ตามในการประเมินกระบวนการนี้ บางครั้งจำเป็นต้องตั้งคณะกรรมการในการประเมินผลขึ้นมาโดยเฉพาะ และให้คณะกรรมการชุดนี้มีเวลาทำการประเมินอย่างเต็มที่ เช่น ถ้าเป็นในสถาบันระดับอุดมศึกษาก็อาจจะได้แก่ที่มงานในหน่วยวิจัยของสถาบันนั่นเอง แต่

ถ้าเป็นในโรงเรียนระดับระดับประถมศึกษาก็อาจจะได้แก่ศึกษานิเทศก์ของจังหวัด เพราะการตั้งครูในโรงเรียนให้ทำหน้าที่ประเมินผลโดยเฉพาะนั้นทำได้ยากเนื่องจากมีข้อจำกัดอยู่หลายอย่าง เช่น เรื่องเวลาซึ่งมีความจำเป็นมากในกรณีที่สถานการณ์การตัดสินใจเป็นแบบ Incremental และ Neomobilistic เพราะมีข้อมูลที่ช่วยในการตัดสินใจอยู่แล้วน้อยมาก แต่ถ้าหากสถานการณ์การตัดสินใจเป็นแบบ Homeostic ซึ่งต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย ขณะเดียวกันก็มีข้อมูลที่จะนำมาใช้สนับสนุนอย่างเหลือเฟือแล้ว ผู้บริหารและครูในโรงเรียนอาจช่วยกันทำการประเมินก็ได้การประเมินกระบวนการนี้ให้ข้อมูลที่ช่วยในการตัดสินใจด้านการนำหลักสูตรไปใช้ปฏิบัติจริง ๆ (Implementing Decisions)

4. การประเมินผลผลิต (Products Evaluation) มีจุดมุ่งหมายจะตรวจสอบว่า ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนนั้นเป็นไปตามที่คาดหวังเอาไว้มากน้อยเพียงใด อาจทำได้โดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์สัมพัทธ์กับหลักสูตรอื่นที่มีอยู่ก็ได้

เนื่องจากสตัฟเฟิลบีมให้แนวคิดว่าการประเมินผลหลักสูตรนั้นมีสิ่งที่จะต้องประเมินอยู่ 4 อย่าง คือ Context, Input, Process และ Products รูปแบบการประเมินผลของเขาจึงเป็นรู้จักกันโดยทั่วไปว่า เป็น CIPP Model

ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินผลกับการตัดสินใจตามแนวคิดของ สตัฟเฟิลบีม อาจเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินผลกับการตัดสินใจ

รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ดังนี้ รูปแบบการประเมินหลักสูตรแบบ CIPP นี้เป็นการประเมินหลักสูตรทั้งระบบผู้ประเมินจะประเมินผลทั้ง 4 ด้าน ดังกล่าวข้างต้น แล้วนำมาพิจารณาดูความสอดคล้อง และความสัมพันธ์กันกล่าวคือ ถ้าในจุดมุ่งหมายของหลักสูตรต้องให้ผู้เรียน รู้จักคิดเป็น ทำเป็น และ

แก้ปัญหาเป็น ก็ต้องศึกษาว่าปัจจัยเบื้องต้นต่างๆ และกระบวนการเรียนการสอน และกระบวนการบริหารหลักสูตรเอื้อต่อการทำให้ผู้เรียนสามารถคิดเป็น ทำเป็น และแก้เป็นปัญหาเป็นหรือไม่อย่างไรผลที่เกิดขึ้นจริงจากการปฏิบัติหรือสภาพที่เป็นอยู่สอดคล้องกันหรือไม่ ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลในการตัดสินใจคุณค่าของหลักสูตรได้ รวมทั้งทราบว่าส่วนใดของหลักสูตรใช้ได้ส่วนใดมีข้อบกพร่องเพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

7.5 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ

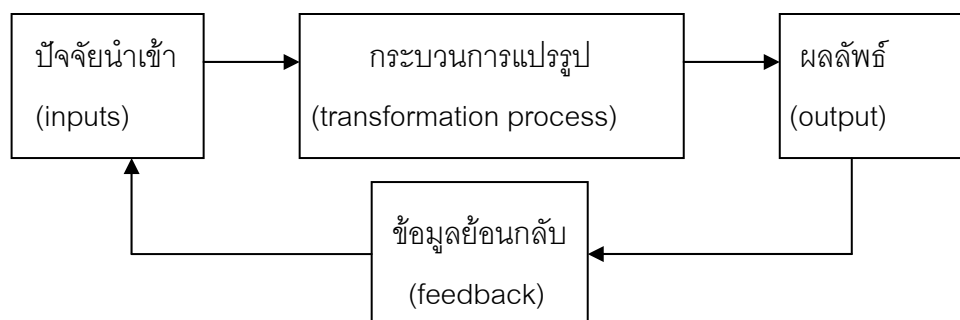
ซูซัน สมิททิกอร์ (2548, หน้า 28-29) ได้เสนอแนวคิดว่าการฝึกอบรมบุคลากรเป็นสิ่งที่จะต้องลงทุนทั้งในด้านกำลัง ดังนั้น การจัดการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบจึงเป็นระบบจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและได้รับผลคุ้มค่ากับการลงทุนมากที่สุด และได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ ดังนี้

การจัดการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ (a systematic approach to training) อิงอยู่บนแนวคิดแบบระบบ (the systems approach) ดังแสดงในภาพ กระบวนการทำงานแบบระบบซึ่งมีสาระสำคัญคือ

ประการแรก ระบบของการฝึกอบรมเป็นเพียงระบบย่อยระบบหนึ่งขององค์การ และมีปฏิสัมพันธ์ (interaction) กับระบบอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น นโยบายขององค์การในด้านการคัดเลือกบุคลากร หรือ การจัดการ ย่อมมีอิทธิพลอย่างมากต่อการฝึกอบรม

ประการที่สอง แนวคิดระบบเน้นการนำข้อมูลย้อนกลับ (feedback) มาใช้เพื่อการปรับปรุงกระบวนการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น โครงการฝึกอบรมจึงไม่เคยเป็นเพียงจุดหมายปลายทาง แต่จะเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการปรับเปลี่ยนตามข้อมูลที่ได้รับกลับมาอยู่เสมอ เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ประการสุดท้าย แนวคิดแบบระบบจะทำหน้าที่เป็นเสมือนกรอบแนวความคิด (frame of reference) สำหรับการวางแผนและดำเนินการฝึกอบรม

ภาพ 7 แสดงองค์ประกอบของการทำงานแบบระบบ

แสดงองค์ประกอบของการทำงานแบบระบบ ซึ่งได้แก่ สิ่งที่ป้อนเข้าไป (inputs) กระบวนการแปรรูป (transformation process) ผลลัพธ์ (output) และข้อมูลย้อนกลับ (feedback) จะเห็นได้ว่ากระบวนการทำงานของระบบจะดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและหมุนเวียนเป็นวัฏจักร โดยอาศัยข้อมูลย้อนกลับเป็นสิ่งที่เน้นการปรับเปลี่ยนสิ่งที่จะถูกป้อนเข้าไประบบ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ตรงกับความต้องการขององค์การ

เมื่อพิจารณาในรายละเอียด สิ่งที่ป้อนเข้าในระบบการฝึกอบรมบุคลากร ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ความสามารถ บุคลิกภาพ แรงจูงใจ และทัศนคติของบุคลากรในองค์การ ซึ่งแต่องค์การก็ย่อมมีบุคลากรที่มีคุณลักษณะแตกต่างกัน และแม้แต่ในองค์การเดียวกัน บุคลากรแต่ละคนก็ยังมีความแตกต่างกันอีกด้วย สำหรับกระบวนการแปรรูปคือ โครงการฝึกอบรมบุคลากร ซึ่งองค์การได้จัดขึ้น โครงการต่างๆ เหล่านี้จะทำหน้าที่ปรับปรุง เพิ่มพูน ส่งเสริม และสนับสนุนให้บุคลากรมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ จนมีผลลัพธ์หรือพัฒนาการเป็นที่น่าพอใจขององค์การ อย่างไรก็ตาม องค์การจะต้องมีการประเมินและติดตามผลทุกระยะ เพื่อให้ทราบปัญหา อุปสรรค และสิ่งที่ควรปรับปรุง และนำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้ในการปรับเปลี่ยนโครงการฝึกอบรมบุคลากรต่อไป

สรุปจากการศึกษารูปแบบการประเมินหลักสูตรและเกี่ยวกับการจัดการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ คณะผู้ศึกษาค้นคว้าได้ใช้แบบประเมินหลักสูตรฝึกอบรมโดยการประยุกต์ใช้วิธีการเชิงระบบ 2 ด้าน ได้แก่ด้านปัจจัย (Input) และด้านกระบวนการ (Process) เพราะเป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมกับการประเมินหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การประดิษฐ์ดอกกระเจียว

8. ความรู้ เรื่อง ดอกกระเจียวและการประดิษฐ์ดอกกระเจียว

8.1 ความรู้ เรื่อง ดอกกระเจียว

ชื่อ กระเจียว

ชื่ออื่น กระเจียวแดง ดอกกระเจียว ดอกอีเจียว

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Curcuma aeruginosa* Roxb.

ลักษณะ เป็นพืชล้มลุกมีเหง้าในดิน ใบคล้ายใบพาย ออกดอกพร้อมกับใบโคน ช่อดอกช่อสั้นอยู่ ออกดอกสี เหลืองปนขาว กาบดอกตอนบนสีม่วงแดง ออกดอกปีละครั้งช่วงเดือนมิถุนายน ถึงเดือนสิงหาคม ฤดูแล้งต้น จะโถม พอฤดูฝนหน่อจะแทงออกมา

แหล่งที่พบ พบทั่วไปในป่าโปร่งตามโคกหรือไต่ร่มไม้ใหญ่ บริเวณหัวไร่ปลายนา ในภาคเหนือและภาคอีสาน

ความสัมพันธ์กับชุมชน ชาวบ้านรับประทานกระเจียวเป็นผัก ส่วนที่เป็นผัก ได้แก่ หน่ออ่อน ดอกอ่อนและดอกแก่ กระเจียว สามารถบริโภคได้ทั้งสดและดอกรับประทานกับลาบ ก้อย ส้มตำ ดอก

อ่อนลวกมักรับประทานกับน้ำพริก หรือ นำมาแกงได้ บางบ้านเก็บกระเจียวจากป่าธรรมชาติมาเพื่อจำหน่ายและรับประทานเอง ดอกอ่อนหัวอ่อนของ กระเจียวแดงรสเผ็ดร้อน กลิ่นหอม ต้มกับน้ำมีสรรพคุณขับลม

ความสำคัญทางเศรษฐกิจ ชาวบ้านมีรายได้จากการเก็บดอกกระเจียวมาจำหน่าย โดยเฉพาะ

ในช่วงฤดูฝนทำให้มีรายได้เสริม

ภาพที่ปรากฏให้เห็นนี้นั้น มีเพียงปีละครั้ง เมื่อย่างเข้าสู่ฤดูฝน อันเป็นช่วงที่หัวไม้ต่างๆ ในสกุล *Curcuma* วงศ์ ZINGIBERACEAE พากันผุด ผลิดอกงดงาม ไม้พวกนี้

มักเรียกกัน ในภาษาพื้นบ้านว่า "กระเจียว หรือขมิ้นต่างๆ" ซึ่ง

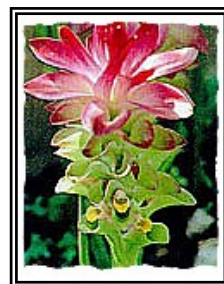
ดอกอ่อนบางชนิด รับประทานได้ ส่วนดอกกระเจียวสีชมพู หรือที่เรียกว่า ปทุมมา หรือ บัวสวรรค์ ที่ขึ้นเป็นดงตามทุ่ง ก้านดอกเล็กเรียวยาวและแข็ง รับประทานไม่ได้ โดยมากกระเจียว หรือ *Cucuma* ต่างๆ นี้ มักพักตัวอยู่ใต้ดินในฤดูหนาว และฤดูร้อน เมื่อถึงฤดูฝน จึงเริ่มผลิใบและออกดอก บางพันธุ์มีดอกผุดขึ้นก่อนใบ บางพันธุ์ขึ้นพร้อมกันทั้งดอกและใบ โดยมากประเภทแรกนี้ รับประทานดอกได้ เพราะก้านค่อนข้างสั้น อวบน้ำ ใช้ลวกรับประทานกับน้ำพริก ปทุมมาหรือบัวสวรรค์ในภาพนั้นมีก้านแข็ง ไม่ใช้ประกอบอาหาร แต่มีความสวยงามในแง่ของไม้ประดับ ไม้เหล่านี้ได้ผ่านการคัดเลือกพันธุ์มาแล้ว ไม่ใช่ชนิดพันธุ์ป่าดั้งเดิมที่พบแถบปราจีนบุรี ชัยภูมิ เลย ฯลฯ ชนิดป่านักกลีบสีชมพู ซึ่งคล้ายกับกลีบบัวหลวง มีลายสีไล่เรียงกัน ตั้งแต่ชมพูเข้ม ชมพูอ่อนจนถึงสีขาวกลีบรูปร่างแคบและลึบ มีน้อย จึงห่อซ้อนกันไม่มาก ปลายกลีบมักมีสีเขียวอมน้ำตาลแต่มีอยู่ เป็นรอยขนาดใหญ่ ซึ่งต่างจากพันธุ์ที่คัดเลือกไว้เพื่อปลูกขาย กลีบจะมีสีชมพูสวย แผ่นกลีบกว้างค้อมได้รูปอย่างกลีบบัวจริง ห่อหุ้มซ้อนกันหลายชั้น พันธุ์นี้ถือว่าสวยที่สุดต้องไม่มีรอย แต่มีสีเขียวที่ปลายกลีบหรือมีน้อยที่สุด กลีบดอกที่สวยงามนี้ความจริงคือกลีบรองดอก ส่วนดอกจริงมีขนาดเล็ก รูปร่างคล้ายดอกกล้วยไม้ โคนดอกเชื่อมติดกันเป็นหลอด กลีบปากมีสีม่วงสดใส แต่มลายเหลือง กลีบอื่นๆ สีขาว ดอกจะเกิดในกลีบรองดอกสีขาว ช่วงล่างซึ่งเป็นรูปโค้งเป็นช่อง ดอกบายช่วงเช้า และสลดเฉาในช่วงเย็น ภายในกลีบรองดอกนี้มีดอกตูมเล็กๆ อีกมากมาย จะผลิดิบานไล่กันไปเรื่อยๆ แต่ละช่องมีดอกบานวันละดอก ในหนึ่งวันอาจมีดอกบานพร้อมกัน ๑ ช่อ ๓-๔ ดอก

ปทุมมาหรือบัวสวรรค์นี้มี ๒ ชนิด ชนิดแรก คือ *C. alismatifolia* ภาษาพื้นเมืองจังหวัดเลยเรียกว่า "ขมิ้นโคก" อีกชนิด คือ *C. sparganifolia* ภาคกลางเรียกว่า "กระเจียวบัว" ทั้ง ๒ ชนิดนี้เหมือนกันจนเราแทบจะแยกไม่ออก เนื่องจากความต่างที่อยู่นั้นอยู่ที่ดอกจริง ซึ่งมีขนาดเล็ก ตรงกลางกลีบปากสีม่วงของขมิ้นโคก จะมีสีนูนเล็กๆ หรือครีป เกิดเป็นคู่ขนานตามความยาวของกลีบ

ปาก ส่วนกลีบปากของกระเจียวบัว เกือบเรียบ ผู้เชี่ยวชาญบางท่านก็สังเกตเห็นว่า ใบของกระเจียวบัว แฉกและยาว กว่าใบขมิ้นโคก ซึ่งเป็นข้อสังเกตที่อาจทำได้ง่าย เฉพาะผู้ชำนาญเท่านั้น ช่อดอกปทุม มามีความยาวราว ๑๕-๑๘ เซนติเมตร วัดจากปลายกลีบ สีชมพูจุดโคนดอกสีเขียวด้านล่าง กลีบ ดอกสีชมพูราว ๖-๘ เซนติเมตร กว้าง ๔-๕ เซนติเมตร ดอกจริงเส้นผ่านศูนย์กลางดอกราว ๒.๒๐-๓ เซนติเมตร กลีบปากกว้างราว ๒ เซนติเมตร ยาว ๒.๕๐ เซนติเมตร (ความยาววัดถึงโคนดอก) ส่วน กลีบรองดอกสีเขียวมีความยาวของโคนกาบ ๕.๕๐ ประมาณ ๔๔-๕๐ เซนติเมตร ใบกว้าง ๗-๙ เซนติเมตร ยาว ๑๙-๒๒ เซนติเมตร สีใบเขียวเข้มคล้ายมีนวลที่ผิวใบ จึงดูไม่เป็นมัน เนื้อใบ และ ส่วนอื่นๆ อาจมีความแตกต่างจากที่กล่าวไว้ ตามความแข็งแรงของหัวพันธุ์และวิธีเลี้ยงดู ปัจจุบัน ปทุมมาเป็นไม้ตัดดอกและไม่กระถาง ที่ชาวต่างประเทศนิยมมาก หัวปทุมมาเป็นสินค้าส่งออกจาก เมืองไทยไปยังญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา เนเธอร์แลนด์ ฯลฯ โดยหัวปทุมมามักผลิตในเชียงใหม่ อาจเป็น เพราะอากาศและสภาพแวดล้อมเหมาะสม หัวปทุมมามีสีน้ำตาล ผิวเปลือกเป็นร่องชั้น ขนาดไม่ ใหญ่นัก เส้นผ่าศูนย์กลางราวๆ ๑.๕๐-๓ เซนติเมตร ยาว ๓-๔ เซนติเมตร บางหัวขนาดประมาณ หัวนิ้วมือ รากปทุมมาบางรากดูคล้ายรากกระชาย ปลายรากป่องเป็นรูปบั้งตุ่ม ผิวเต่งสีน้ำตาลอ่อน ขนาดพอๆ กับหัว เป็นที่สะสมอาหารไว้เลี้ยงลำต้นและดอก ปทุมมาขยายพันธุ์ได้โดยวิธีแตกหน่อ หรือหัวใหม่ โดยลำต้นใต้ดินหรือไหล ปลายไหลจะเป็นที่สร้างหัวใหม่ ดอกปทุมมาเมื่ออยู่ในสภาพ ธรรมชาติ หรือปลูกไว้ในกระถาง จะบานทนทานเป็นเดือน แต่ถ้าตัดมาปักแจกันจะใช้ได้ราว ๗ วัน หลังดอกโรยยังต้องปลูกไว้ในดินจนกว่าใบจะฟุบเหี่ยวเฉาหมดแล้ว โดยรดน้ำทิ้งช่วงห่างออกมา เรื่อยๆ การที่ต้องปล่อยให้ใบติดอยู่กับต้นนั้น ก็เพื่อให้ใบได้สังเคราะห์แสงสะสมอาหารไว้ในหัวได้ ดินเสียก่อน

ลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับปทุมมาและกระเจียว

ลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับปทุมมาและกระเจียว ปทุมมาและกระเจียวเป็นไม้หัวล้มลุกอายุ หลายปี มีลำต้นใต้ดินแบบเหง้าอยู่ในสกุลขมิ้น (Curcuma) ของวงศ์ขิง (Zingiberaceae) พืชใน สกุลนี้มีอยู่ไม่น้อยกว่า ๗๐ ชนิด โดยมีอยู่ใน ประเทศไทยราว ๓๐ ชนิด กระจายพันธุ์อยู่ทั่วประเทศ พืชสกุลนี้แบ่งเป็น ๒ สกุลย่อยคือ Eucurcuma ซึ่งมีกระเจียวเป็นตัวแทนที่รู้จักกันดีในด้านไม้ดอก จึงเรียกเป็นกลุ่มกระเจียว และ Paracurcuma ซึ่งมีปทุมมาเป็นตัวแทนที่รู้จัก กันดี ในด้านไม้ดอก จึงเรียกเป็นกลุ่มปทุมมา การ จำแนกพืชสกุลขมิ้นนั้น ปัจจุบันมีการศึกษาด้านอนุกรมวิธานน้อยมาก การกล่าวถึงไม้ดอกสกุลนี้ หลายชนิดจึงไม่สามารถระบุชื่อวิทยาศาสตร์ได้อย่างถูกต้องพืชในสกุลนี้มีลำ ต้นเทียม (pseudostem) ซึ่งเกิดจากการอัดตัวกัน ของกาบใบลำต้นเทียมนี้

เกิดจากตาข้างของเหง้า ใบเป็นใบเดี่ยวอาจรูปหอกหรือรูปไข่ โดยอาจเห็นเส้นใบได้ชัดเจนในชนิดที่ใบเป็นคลื่น รากเป็นฝอยโดยมีรากจำนวนหนึ่งสะสมอาหาร ใกล้ปลายราก ทำให้รากบวมเป็นตุ่มขนาดใหญ่สีขาวซึ่งบางคนเรียก milk stalk การออกดอกนั้นช่อดอก อาจเกิดโดยตรงจากเหง้า ก่อนที่ลำต้นเทียมจะงอกขึ้นมา บางชนิดมีดอกและลำต้นเทียมงอกขึ้นมาพร้อม ๆ กัน และบางชนิดเกิดดอกที่ปลายยอดของลำต้นเทียม การออกดอกทั้ง 3 แบบ พบในพืชกลุ่มกระเจียว ส่วนพืชกลุ่มปทุมมาจะมีการออกดอกแบบหลังเท่านั้น ช่อดอกของพืชสกุลนี้เป็นแบบช่อแน่น (compact spike) ประกอบด้วยกลีบของใบประดับ (bract) จะเวียนซ้อนกันเกิดเป็นช่อทรงกระบอก โดยอาจเวียนแบบตามหรือทวนเข็มนาฬิกาก็ได้ ทั้งนี้โคนใบประดับจะเชื่อมกันเกิดเป็นถ้วยขึ้น ใบประดับอาจมีสีเขียวทั้งช่อ หรืออาจมีสีเขียวเฉพาะส่วนล่างของช่อและมีสีอื่นในส่วนบนของช่อ หรืออาจมีสีอื่นทั้งช่อ ต่างกันไปตามชนิด และพันธุ์ สำหรับใบประดับส่วนบนของช่อนั้น มักจะยาวกว่าใบประดับส่วนล่างเล็กน้อย และไม่มีดอกจริงที่ซอกใบประดับ เหมือนกับใบประดับส่วนล่างของช่อ ใบประดับส่วนบนนี้จึงถูกเรียกชื่อว่า coma bract หรือใบประดับชนิด coma ดอกจริงของพืชสกุลขมิ้น เป็นดอกที่ไม่มีก้านดอกมีกลีบเลี้ยง ๓ กลีบ กลีบดอก ๓ กลีบ โดยกลีบดอก ๑ กลีบเปลี่ยนรูปเป็นปาก โคนกลีบดอกและกลีบเลี้ยงเชื่อมกันเป็นรูปกรวย หรือรูปหลอด โดยอาจมีกลีบรองดอกด้วย ในบางชนิดดอกเป็นดอกสมบูรณ์ มีเรณูซึ่งมีลักษณะคล้ายแปง อยู่ในอับเรณูตันที่แตกตามยาว อับเรณูติดอยู่ที่ปลายก้าน ชูเกสรตัวผู้เล็กน้อย รังไข่ของดอกไม้สกุลนี้อยู่ใต้กลีบเลี้ยง ดอกของพืชสกุลขมิ้น จะอยู่ในซอกของใบประดับส่วนล่างของช่อดอก ซึ่งมีลักษณะคล้ายถ้วย โดยแต่ละใบประดับจะรองรับช่อดอกย่อยๆ สั้นๆ ซึ่งมีดอก ๒-๗ ดอก ดอกในช่อย่อยเดียวกันจะบานห่างกัน ๔-๖ วัน ทั้งนี้ดอกในใบประดับบริเวณโคนช่อจะบานก่อน ดอกในใบประดับบริเวณปลายช่อ จำนวนดอกที่บานในแต่ละช่อ อาจมีเพียงดอกเดียว หรือมีหลายดอกต่อวันก็ได้ หนึ่งในกรณีที่ดินไม่ได้รับ สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ดอกอาจฝ่อไปตั้งแต่ยังมีขนาดเล็ก จนดูเหมือนว่าดอกมีแต่ใบประดับชนิด coma เพียงชนิดเดียว ดอกจะเริ่มบานราว ๖ นาฬิกา หรือช่วงที่ต้นพืชได้รับแสงแดดในตอนเช้า และพร้อมที่จะรับการถ่ายละอองเกสรในเวลา ๘-๑๐ นาฬิกา เป็นส่วนใหญ่ มีเพียงบางชนิดเท่านั้น ที่ดอกบานในช่วงบ่าย และพร้อมที่จะรับการถ่ายละอองเกสรในเวลาราว ๑๖ นาฬิกา ปกติดอกในแต่ละซอกของใบประดับ จะพัฒนาเป็นผลที่สมบูรณ์ได้เพียง ๒ ผล เนื่องจากผลที่สมบูรณ์จะมีขนาดใหญ่เกือบเต็มถ้วย ซึ่งเกิดจากการเชื่อมกันของใบประดับ ทำให้ผลสามารถเบียดกันอยู่ได้เพียง ๒ ผล ผลมีทรงกลมขนาดต่างกันขึ้นกับชนิด และความสมบูรณ์ผลมี ๓ ช่อ ภายในมีเมล็ดรูปร่างและขนาดคล้ายเมล็ดองุ่น ด้านปลายแหลมของเมล็ดมีเยื่อบางสีขาว มีลักษณะเป็นแหกหลายแหกติดอยู่ เมล็ดมักมีการพักตัวเหมือนกับการพักตัวของเหง้า สำหรับไม้ดอกกลุ่มปทุมมา ได้แก่ ปทุมมา

(patumma) ทั้ง ๒ ชนิดคือ *Curcuma alismatifolia* และ *C. sparganifolia* บัวลาย บัวขาว และ เทพจำลิก นั้นมีกลีบดอกและกลีบเลี้ยงสีขาว แต่ปากมีสีม่วงน้ำเงิน ซึ่งเป็นข้อแตกต่าง อย่างเด่นชัดกับไม้ดอกกลุ่มกระเจียว อันได้แก่กระเจียวส้ม กระเจียวชมพู กระเจียวโคม และกระเจียวชมพูช่อยาว เนื่องจากไม้ดอก กลุ่มกระเจียวมีกลีบเลี้ยง และกลีบดอกสีขาวหรือเหลือง โดยปากมีสีขาวหรือสีเหลือง นอกจากนี้ดอกของกลุ่มกระเจียว ยังบานไม่เผิงผาย กลีบดอกและกลีบเลี้ยงค่อนข้างกว้าง จึงทำให้ดอกบานมีลักษณะคล้ายถ้วย ส่วนดอกของกลุ่มปทุมมานั้นบานเผิงผาย กลีบดอกและกลีบเลี้ยงแคบ ดอกจึงบานได้เต็มที่ ดังนั้นลักษณะการบานของดอก และสีของปากจึงเป็นสิ่งที่ใช้แยกไม้ดอก ๒ กลุ่มนี้ได้เป็นอย่างดี

ดังนั้น ถ้าดูจากการแบ่งกลุ่มแล้ว "กระเจียว" ที่เราเรียกกัน ณ อุทยานแห่งชาติป่าหินงามนี้ ก็จะไม่ตรงกับการแบ่งกลุ่มของนักพฤกษศาสตร์ ซึ่งที่ถูกต้องจะต้องเรียกว่า "ปทุมมา" แต่นั่นก็เป็นเรื่องของแวดวงวิชาการ ที่ได้ค้นคว้านำเสนอมาให้ทราบ

ภาพ 8 อุทยานแห่งชาติป่าหินงามทุ่งดอกกระเจียว อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ

ถิ่นกำเนิด

กระจายพันธุ์อยู่แถบป่าเขตร้อน ภูมิภาคเอเชียสูง และอากาศถ่ายเทดี แหล่งกำเนิดในประเทศไทย พบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จังหวัดชัยภูมิ

ฤดูออกดอก

ช่วงเดือน มิถุนายน – สิงหาคม ช่วงฤดูฝนของทุก ๆ ปี

<http://www.tongtiew.com/gallery/view/>

8.2 ความรู้ เรื่อง การประดิษฐ์ดอกกระเจียว วัสดุ/อุปกรณ์

1. ค้อน	16. ฟลอร่าเทป
2. กรรไกร	17. คีมหนีบ
3. คีมตัดลวด	18. สีย้อม (ชมพูและเขียว)
4. ปืนยิงกาว	19. แก้วย้อมสี
5. แผ่นรองตีพิมพ์	20. แบบกลีบดอก กลีบเลี้ยง ใบ
(แบบกระดาษ)
6. แผ่นตีพิมพ์	21. ผ้าต่วนสีขาวและสีเขียว
7. แม่พิมพ์กลีบดอกสำเร็จรูป (ทำด้วยเหล็ก)	22. ทินเนอร์เคลือบเงา
8. แผ่นความร้อน	23. ตอไม้ กิ่งไม้ เศษไม้
9. แม่พิมพ์ลายใบ	24. หน้ำาลังกา
10. แม่พิมพ์ลาย	25. ต้นผักชี ดอกเข็มทองทอง
ดอกเข็มขาว ผกา
11. แม่พิมพ์ลายกลีบเลี้ยง	26. แม็ค
12. แปรงทาสี	27. ปากกาดินสอ
13. พู่กัน	28. เกสรก้านรูป
14. ลวดทำก้าน	
15. กาวลาเท็กซ์	

ขั้นตอนในการประดิษฐ์ดอกกระเจียว ขั้นตอนการประดิษฐ์กลีบดอก

- นำผ้าต่วนสีขาวมากางออกให้ได้ขนาดตามถนัด
- นำแบบของกลีบดอกมาวัดทั้ง 2 ด้าน ด้านหัวและท้ายในแนวเดียวกัน แล้วจุดด้านบนให้ชัดเจนและตีเส้นยาวตามแนวที่จุดหัวและท้ายไว้ ใช้กรรไกรตัดตามเส้นที่ขีด
- เมื่อได้ผ้าตามขนาดแล้ว นำมาพับให้ได้ขนาดผ้าตามขนาดของกลีบดอกที่ต้องการ นำแบบของกลีบดอกทาบลงบนผ้าต่วนแล้วใช้กรรไกรตัดตามแบบหรือนำแบบพิมพ์กลีบดอกวางทาบลงบนผ้าต่วนที่พับ แล้วใช้ค้อนตอกลงบนแบบพิมพ์กลีบดอกผ้าจะขาดได้ขนาดตามแบบพิมพ์กลีบดอกพอดี
- นำกลีบดอกที่ตัดได้มาซ้อนกันหลาย ๆ ชั้น แล้วใช้แม็คเย็บที่ด้านล่าง (ฐาน) ของกลีบดอกไว้

5. นำสีชมพู (สำหรับย้อมผ้าตัวน) โดยใช้อัตราส่วน สี 1 ซ้อนชา ต่อน้ำอุ่น 2 ซ้อนโต๊ะ นำมาผสมในแก้วน้ำคนให้เข้ากัน

6. จับฐานกลีบดอกด้านที่เย็บแม่คไว้แล้วจุ่มด้านบนลงไปในสี โดยจุ่มลงไปแค่ครึ่งหนึ่งของกลีบดอกเท่านั้นต่อจากนั้นยกขึ้นสีจะซึมไปทั่วกลีบดอกเอง

7. นำกลีบดอกที่จุ่มสีแล้วมาฟึ่งให้แห้งโดยไม่ต้องแกะลูกแม่คที่เย็บ ฟึ่งไว้ประมาณ 5 นาที (จะใช้พัดลมไดร์เป่าหรือวางฟึ่งแดดก็ได้)

ขั้นตอนการประดิษฐ์กลีบเลี้ยง

1. นำผ้าตัวนสีขาวมากางออกให้ได้ขนาดตามถนัด
2. นำแบบของกลีบเลี้ยงมาวัดทั้ง 2 ด้าน ด้านหัวและท้ายในแนวเดียวกัน แล้วจุดด้านบนให้ชัดเจนและตีเส้นยาวตามแนวที่จุดหัวและท้ายไว้ ใช้กรรไกรตัดตามเส้นที่ขีด
3. นำสีเขียวผสมกับน้ำอุ่นคนให้เข้ากัน (สี 1 ซ้อนชา ต่อน้ำ 2 ซ้อนโต๊ะ)
4. นำผ้าตัวนที่ตัดไปจุ่มน้ำแล้วสลับให้หมาด ๆ แยกออก นำพู่กันจุ่มสีเขียวที่ผสมในแก้วระบายตามแนวยาวของผ้าด้านที่หยาบโดยระบายจากด้านล่างขึ้นบน ประมาณ 3 ใน 4 ส่วนของผ้าตัวน ส่วนด้านบนสุดระบายด้วยสีชมพู (ระบายสีผ้าตัวนในด้านที่หยาบเพราะจะติดสี ส่วนอีกด้านหนึ่งจะมันไม่ติดสีแต่สีจะซึมหากันเอง) แล้วนำไปฟึ่งไว้ ประมาณ 5 นาที
5. นำผ้าตัวนที่สีแห้งแล้วมาพับทบไปมาตามขนาดของกลีบเลี้ยงจนหมดผ้า นำแบบกลีบเลี้ยงมาวางทาบไปตัดตามขนาดแล้วใช้กรรไกรตัดตามแบบของกลีบเลี้ยง และเย็บแม่คด้านล่างกลีบเลี้ยงส่วนที่เป็นฐานสีเขียว

ขั้นตอนการประดิษฐ์ใบ

1. นำผ้าตัวนสีเขียวมากางออกให้ได้ขนาดตามถนัด นำแบบของใบมาวัดทั้ง 2 ด้าน (หัวและท้าย) จุดไว้ และตีเส้นตามจุดไว้ แล้วใช้กรรไกรตัด
2. เมื่อตัดผ้าได้ตามขนาดแล้ว พับผ้าตัวนสีเขียวตามขนาดของใบที่ต้องการ โดยนำแบบของใบทาบ ใช้กรรไกรตัดตามแบบพร้อมทั้งตกแต่งให้สวยงาม
3. นำลวดที่พันด้วยฟลอร่าเทปมาวัดบนขนาดของใบเพื่อทำเป็นก้านใบ โดยให้เหลือด้านล่างยื่นออกไปจากใบประมาณ 4 เซนติเมตร นำก้านใบที่ตัดแล้วไปวัดแล้วตัดใหม่ให้มาก ๆ นำก้านใบมาทากาวลาเท็กซ์ แล้วนำไปติดบนใบสีเขียว โดยอย่าติดให้ถึงด้านบนสุดของใบให้เหลือไว้พอประมาณทำไว้หลาย ๆ ใบ ฟึ่งไว้ให้แห้ง

ขั้นตอนการพิมพ์ลายของกลีบดอก กลีบเลี้ยง และใบ

1. นำแท่นความร้อนเสียบปลั๊กไฟฟ้า โดยปรับความร้อนพอประมาณ นำแม่พิมพ์ของกลีบดอกกลีบเลี้ยง และใบ วางบนแท่นความร้อนด้วยเช่นกัน

2. เมื่อแม่พิมพ์ร้อนนำกลีบดอก กลีบเลี้ยง และใบ ที่จุ่มสีมาวางบนแม่พิมพ์ (ในขณะที่ยังต้องเอาทางมันที่ไม่ติดสีไว้ด้านบน) เมื่อวางลงไปแล้วกดลงไปทีกลีบดอกให้รับเอาออกทัน ถ้านานจะทำให้กลีบดอกไหม้
3. ใช้ที่ครีมนี้ออกไปวางทิ้งความร้อน จะได้กลีบดอกที่มีลวดลายสวยงาม ทำไปเรื่อยๆ จนหมด

ขั้นตอนในการประดิษฐ์ดอกกระเจียว

1. นำกลีบดอก (ที่แกะออกจากแม่พิมพ์แยกออกเป็นกลีบๆ) และใช้ปืนยิงยางที่กลีบดอกแรกและนำมาติดที่ก้านดอก โดยกลีบแรกทำเป็นเกสรให้ยิงกาวด้านหลังของกลีบดอกแล้วติดที่ก้านดอก โดยกลีบดอกที่ 2 ให้ยิงกาวด้านในแล้วติดสลับช่วงกัน 2 – 3 ชั้น ตามขนาดของดอกและจัดระยะช่วงห่างของกลีบดอกให้สวยงาม
2. ใช้ปืนยิงกาวยิงไปด้านล่าง (ด้านหน้า) ของกลีบเลี้ยงและนำมาติดไว้ได้ต่อจากกลีบดอกที่ทำเสร็จแล้วโดยติดกลีบเลี้ยงสลับช่วงกัน 2 ชั้น ให้สวยงาม
3. นำฟลอร่าเทปมาพันที่ก้านดอกต่อจากกลีบเลี้ยง พันประมาณ 10 เซนติเมตรให้นำใบมาติดที่ก้านดอกแล้วพันด้วยฟลอร่าเทปให้แน่นจนสุดก้านดอกกระเจียว จะได้ดอกกระเจียวเหมือนจริง

ขั้นตอนการเตรียมไม้สำหรับจัดช่อดอก

1. นำดอกไม้ กิ่งไม้ และเศษไม้ นำมาล้างให้สะอาดแล้วตากให้แห้ง
2. นำสีดำผสมกับทินเนอร์ทาลงบนไม้ที่เตรียมไว้ ผึ่งแดดให้แห้ง

ขั้นตอนการจัดช่อบนดอกไม้ กิ่งไม้ และเศษไม้

1. เตรียมดอกกระเจียวที่สำเร็จแล้วหลาย ๆ ดอก โดยเลือกขนาดดอกกระเจียวให้ต่างกัน จัดเรียงตามลำดับสูง กลาง ต่ำ ตกแต่งเพิ่มเติมด้วยดอกเข็มขาว ดอกเข็มทอง ผกากรอง ต้นผักชี เกสรก้านรูป เพื่อเพิ่มความสวยงามของช่อดอกมากขึ้นและจัดเก็บปลายก้านดอกให้เรียบร้อย
2. นำช่อดอกกระเจียวที่จัดตกแต่งสวยงามมาพันติดกันด้วยฟลอร่าเทปให้แน่นหลายๆรอบ แล้วใช้คีมตัดก้านดอกกระเจียวให้ได้ขนาดพอดีกับดอกไม้ที่จะติด
3. นำช่อดอกกระเจียวที่จัดไว้แล้ว ใช้ปืนยิงกาวยิงที่ด้านล่างของช่อ นำไปติดที่ดอกไม้เพื่อให้ดูเป็นธรรมชาติ ใช้หญ้าแห้งกาวด้วยปืนกาวแล้วติดรอบ ๆ ของด้านล่างของช่อให้ดูสวยงาม

9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

9.1 งานวิจัยภายในประเทศ

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมดังกล่าว กอบกิจ ตันท์เจริญรัตน์ (2536) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมบุคลากรทางสุขภาพ เพื่อเสริมสร้างสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยมีขั้นตอนในการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นฐานสำหรับสร้างหลักสูตร โดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ และสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุ และบุคลากรทางสุขภาพ

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการพัฒนาหลักสูตรจำลองโดยสร้างโครงร่างหลักสูตรให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐาน จากนั้นนำโครงร่างหลักสูตรไปให้ผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็น

ขั้นตอนที่ 3 เป็นการนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับบุคลากรทางสุขภาพ จำนวน 40 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ผลการทดลองปรากฏว่า หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติตนได้ถูกต้องมากกว่าก่อนอบรม และมากกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการอบรม และจากการประเมินการใช้หลักสูตร โดยผู้ทำอบรมและประเมินมีความเหมาะสมมากที่สุด

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร เป็นการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรหลังการทดลองใช้ ได้หลักสูตรที่มีองค์ประกอบสำคัญคือ สภาพปัญหาและความจำเป็น จุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เนื้อหาวิชากิจกรรมและวิธีการ อบรม สื่อประกอบการอบรม การสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ และยืดหยุ่นได้ตามพื้นฐานและความพร้อมของผู้เข้ารับการอบรมและผู้ทำอบรม

สงบ บุญมาก (2542) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับสุริยุปราคาสำหรับครูประถมศึกษา วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับสุริยุปราคาสำหรับครูประถมศึกษา ได้กล่าวถึงการฝึกอบรมว่าเป็นงานวิจัยในรูปแบบของการวิจัยและพัฒนา โดยดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการศึกษาวิจัยข้อมูลพื้นฐานเพื่อสร้างหลักสูตรฝึกอบรม โดยค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการฝึกอบรมครูประถมศึกษา และสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในการฝึกอบรมของครูประถมศึกษา จากนั้นได้ตรวจสอบเอกสารหลักสูตรฝึกอบรมฉบับที่สร้างขึ้น โดยผู้เชี่ยวชาญด้าน

หลักสูตรและผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาวิชาดาราศาสตร์ ตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม ปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมฉบับร่าง ตามข้อเสนอของผู้เชี่ยวชาญ ได้หลักสูตรฝึกอบรมฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1

ขั้นตอนที่ 2 เป็นขั้นตอนทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 ทดลองใช้แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ความรู้สุริยุปราคา เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการใช้หลักสูตรและตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบ นำผลการทดลองมาปรับปรุงอีกครั้งหนึ่งได้หลักสูตรฝึกอบรมฉบับที่ 2 และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ความรู้สุริยุปราคา

ขั้นตอนที่ 3 เป็นขั้นตอนการใช้หลักสูตรฝึกอบรมฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2 เป็นการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ความรู้เรื่องสุริยุปราคาของผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมโดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบทดสอบก่อน – หลัง และศึกษาปัญหาที่เกิดจากการใช้หลักสูตร โดยทดลองใช้หลักสูตรกับครูประถมศึกษา จำนวน 40 คน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เข้ารับการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนเข้ารับการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงหลักสูตรหลังทดลองใช้อีกครั้งหนึ่ง เนื้อหาสาระและประสบการณ์การดำเนินการฝึกอบรม การประเมินผลและแผนการฝึกอบรมรายหน่วยโดยมีรายละเอียดขององค์ประกอบครอบคลุมความรู้เรื่องสุริยุปราคา

สำลี ทองธิว (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้สำหรับหมู่บ้านหัตถกรรมไม้และแกะสลักบ้านถวาย กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านต้นแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้ของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านต้นแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

2. ศึกษาความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านต้นแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

3. ศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการสร้างและการใช้หลักสูตรท้องถิ่นของครูตลอดจนศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับชาวบ้าน

4. ศึกษาผลกระทบของการพัฒนา การสร้างและการใช้หลักสูตรท้องถิ่นที่มีต่อการสร้างความเข้มแข็งให้กับครูในโรงเรียนบ้านต้นแก้ว และต่อการสร้างความเข้มแข็งให้กับชาวบ้านถวาย

จากผลการวิจัยพบว่า

1. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้เป็นไปในรูปแบบโรงเรียนเข้าเป็นแนวร่วมกับชุมชน ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้
 - 1.1 ขั้นสร้างความเข้าใจระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับครูเพื่อชี้แจงความเป็นมาของหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้
 - 1.2 ขั้นกำหนดโครงร่างหลักสูตรท้องถิ่น
 - ดำเนินการร่างเป้าหมาย โครงสร้างเวลาเรียนเนื้อหาสาระ ออกแบบประสบการณ์ กิจกรรมการเรียนการสอนและวิธีวัดและประเมินผล
 - นำโครงสร้างหลักสูตรที่ร่างไว้นำเสนอเพื่อขอความเห็นชอบและข้อเสนอแนะจากกรรมการที่เป็นชาวบ้าน
 - 1.3 ขั้นจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น
 - 1.4 ขั้นวิพากษ์หลักสูตรท้องถิ่นโดยชาวบ้านและผู้เชี่ยวชาญการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
 - 1.5 ปรับปรุงหลักสูตรท้องถิ่นก่อนนำไปใช้
2. ผลการศึกษาความสามารถของครูในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมีดังนี้
 - 2.1 ครูโรงเรียนบ้านต้นแก้วขาดพื้นฐานความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ขาดทักษะการเก็บข้อมูลภาคสนาม
 - 2.2 ขาดความรู้พื้นฐานทางภาษาอังกฤษและวิธีการสอน
 - 2.3 ครูไม่มีความรู้เกี่ยวกับหน้าที่และบทบาทต่าง ๆ ของมัคคุเทศก์นำเที่ยว
 - 2.4 ขาดพื้นฐานความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการดำเนินชีวิตตลอดจนปัญหาของชาวบ้านในชุมชน
 - 2.5 ครูมีความสามารถในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางแต่ยังไม่สามารถจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ของ ชาวบ้าน
 - 2.6 ครูแต่ละคนสามารถบูรณาการเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกันในกลุ่มสาระที่แต่ละคนรับผิดชอบอยู่ได้พอสมควร แต่ไม่สามารถบูรณาการกลุ่มสาระทั้งหมดเข้าด้วยกันเป็นหลักสูตรท้องถิ่นฉบับเดียว
 - 2.7 ครูยังขาดความสามารถและทักษะในการศึกษาเนื้อหาทางวิชาการจากแหล่งข้อมูลภายนอก

3. ผลการศึกษาสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของคุณ
 - 3.1 ภารกิจงานประจำทั้งด้านงานสอน งานธุรการและงานโครงการพิเศษในความรับผิดชอบของคุณแต่ละคน
 - 3.2 การขาดพื้นฐานความเข้าใจและทักษะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
 - 3.3 ความไม่มั่นใจของผู้บริหารเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการนำหลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในบริบทที่เป็นอยู่ของโรงเรียน
 - 3.4 การใช้ศัพท์ทางการศึกษาและการใช้ภาษากลางกับชาวบ้าน
 - 3.5 ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมีความแตกต่างกันทำให้ครูสับสน
4. ผลการศึกษาศักยภาพที่สนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของคุณ
 - 4.1 การมีผู้มีประสบการณ์การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นพี่เลี้ยง
 - 4.2 การมีครูในโรงเรียนที่ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยวิจัย
 - 4.3 ความหวังที่จะใช้หลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นเป็นผลงานทางวิชาการเพื่อขอเลื่อนตำแหน่งของคุณ
 - 4.4 การมีงบประมาณสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างพอเพียง
 - 4.5 ความสามารถของคุณ
 - 4.6 ศักยภาพของชาวบ้านในการรวมตัวกันให้ข้อเสนอแนะที่หวังดี
5. ผลการศึกษากิจกรรมของหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้

ผลกระทบโดยตรง : ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับโรงเรียนเปลี่ยนไป สลายความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมในโรงเรียนกับวัฒนธรรมชาวบ้านสร้างชุมชนการเรียนรู้ในโรงเรียน กระตุ้นศักยภาพของชาวบ้านในการกำหนดทิศทางการศึกษา ได้หลักสูตรท้องถิ่นที่มีวิธีสอน เทคนิคการสอนและกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีการเรียนรู้ในชุมชน

ผลกระทบโดยอ้อม: ชาวบ้านมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการ กระตุ้นครูคนอื่น ๆ สนใจพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

สนั่น สะอาดถิ่น (2545) ได้ทำการศึกษาอิสระ เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดชัยภูมิมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหลักสูตรฝึกอบรมหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ เป็นการศึกษาในรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการโรงเรียน ประธานนักเรียน กำนัน ประธานองค์การ

บริหารส่วนตำบล และเจ้าคณะตำบล จากทุกตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ เครื่องมือในการวิจัยมีแบบสอบถามความต้องการภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ควรนำมาสอนในโรงเรียน ประถมศึกษา แบบประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องขององค์ประกอบ หลักสูตร ฝึกอบรม หลักสูตรท้องถิ่น โดยมีขั้นตอนในการศึกษาดังนี้คือ สำรวจความต้องการภูมิปัญญาท้องถิ่น นำรายการภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความต้องการในระดับปานกลาง มาก และมากที่สุด จากหมวดต่าง ๆ มาเป็นเนื้อหาในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วนคือ ตัวหลักสูตร และคู่มือการใช้หลักสูตร มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ ที่จะนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นสาระการเรียนรู้ และเขียนคำอธิบายรายวิชาของหลักสูตร สถานศึกษาได้ตรงตามสาระ และมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และประเมินหลักสูตรท้องถิ่นโดยผู้เชี่ยวชาญ

ผลการศึกษาพบว่า หลักสูตรฝึกอบรม หลักสูตรท้องถิ่นที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสม และความสอดคล้องตามทฤษฎีหลักการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม สามารถนำไปใช้ดำเนินการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ และสามารถปรับเปลี่ยนเนื้อหาสำหรับใช้ในการอบรม ได้กับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่วนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรนำมาสอนในโรงเรียนประถมศึกษานั้น เป็นรายการภูมิปัญญาท้องถิ่นในหมวดพิธีกรรม หมวดประเพณีนิยม หมวดบุคคลสำคัญ หมวดสถานที่สำคัญ หมวดเครื่องจักสาน หมวดเครื่องถักทอ หมวดงานประดิษฐ์ หมวดการถนอมอาหาร หมวดขนม หมวดวิธีการ หมวดการเลี้ยงสัตว์ หมวดการปลูกพืชตามฤดูกาล หมวดอุปกรณ์สีข้าวเปลือก หมวดอุปกรณ์เลี้ยงไหม หมวดอุปกรณ์ทอไหมและฝ้ายหมวดอุปกรณ์ทอผ้า หมวดอุปกรณ์ทำนา หมวดการดูแลรักษาและยา หมวดการละเล่น หมวดศิลป์ และหมวดดนตรีพื้นบ้าน

สมพร หวานเสรีจ (2545) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรอบรม ผู้ปกครองเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับปฐมวัย มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาหลักสูตรอบรมผู้ปกครอง ในการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับปฐมวัย โดยการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็นในการอบรม และข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สำรวจสภาพปัจจุบันความต้องการความช่วยเหลือและข้อมูลพื้นฐาน ของผู้ปกครองเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม โดยสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ที่

เกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน และผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับปฐมวัย 16 คน จากทั่วประเทศ

ระยะที่ 2 พัฒนาหลักสูตร แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนคือ

1. จัดทำโครงร่างหลักสูตรและประเมินโครงร่างหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 คน ปรับปรุงและแก้ไขร่างหลักสูตรให้สมบูรณ์

2. พัฒนาชุดฝึกอบรมซึ่งประกอบด้วย คู่มือการใช้หลักสูตร สื่อ CD-ROM บันทึกผู้ปกครองและเครื่องมือประเมินผล โดยสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรม

3. ทดลองใช้หลักสูตรโดยอบรมผู้ปกครองของเด็กบกพร่องทางสติปัญญา ระดับปฐมวัย ในเขตการศึกษา 10 จำนวน 10 คน โดยใช้รูปแบบการทดลอง One Group Pretest – Postest Design นำผลวิเคราะห์ข้อมูลจากขั้นตอนต่าง ๆ มาปรับปรุงรายละเอียดต่าง ๆ ในองค์ประกอบของหลักสูตร และวิเคราะห์ข้อมูล เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังการอบรม โดยใช้ Wilcoxon Matched Pairs Signed Ranks Test

ระยะที่ 3 นำหลักสูตรไปใช้ขยายผล โดยอบรมผู้ปกครองเด็กบกพร่องทางสติปัญญา ระดับปฐมวัย ในเขตการศึกษา 9 จำนวน 10 คน เพื่อหาประสิทธิผลของหลักสูตร โดยใช้รูปแบบการทดลอง One Group Pretest – Postest Design เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1. แบบประเมินความรู้ความเข้าใจ
2. แบบวัดเจตคติ
3. แบบสัมภาษณ์
4. แบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือของผู้ปกครองที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

วิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังการอบรม โดยใช้ Wilcoxon Matched Pairs Signed Ranks Test

ผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้หลักสูตรอบรมผู้ปกครองในการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับปฐมวัย ที่มีความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้ ชุดฝึกอบรมมีประสิทธิภาพ 95.43/94.50 และมีค่าดัชนีประสิทธิผล 0.853 ผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ความเข้าใจและเจตคติ ในการฟื้นฟูสมรรถภาพในเด็กบกพร่องทางสติปัญญา ระดับปฐมวัยก่อนและหลังการอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 โดยมีคะแนนหลังการอบรมสูงขึ้น รวมทั้งมีทักษะในการจัดกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพกล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก ความเข้าใจภาษาและการใช้ภาษา ตลอดจนทักษะทางสังคมและการช่วยเหลือตนเองสูงขึ้น

ศิริพงษ์ เสาภายน (2545) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการกับความขัดแย้งของตำรวจชุมชน ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการกับความขัดแย้งของตำรวจชุมชน ได้แก่ ความขัดแย้งภายในตัวตำรวจชุมชน ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคล หรือความขัดแย้งภายในสถานีตำรวจ ความขัดแย้งที่เกิดจากความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อตำรวจชุมชน และความขัดแย้งของตำรวจชุมชนที่มีต่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติ การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเป็นการดำเนินการตามรูปแบบการวิจัยและพัฒนา มี 4 ขั้นตอน คือ

ตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เป็นการเก็บข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการจัดกลุ่มสนทนากับตำรวจชุมชน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ความขัดแย้งจากการปฏิบัติงานหน้าที่ของตำรวจชุมชน ประกอบด้วย ความขัดแย้งภายในตัวตำรวจชุมชน ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคล หรือความขัดแย้งภายใน สถานีตำรวจ ความขัดแย้งที่เกิดจากความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อชุมชน และความขัดแย้งของตำรวจชุมชนที่มีต่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติ วิธีการที่จะช่วยจัดการกับความขัดแย้งเหล่านี้ได้คือการให้การฝึกอบรมโดยวิธีการที่ตำรวจชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นด้วย

ตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตรฝึกอบรม วิธีการฝึกอบรมโดยใช้วิธีการบรรยายของวิทยากร การอภิปรายกลุ่ม และการศึกษาเป็นรายกรณี มีการนำโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรมไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้อง หลังจากนั้นนำผลมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 3 การตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรม โดยการนำหลักสูตรฝึกอบรมที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับตำรวจชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน รูปแบบการทดลองเป็นแบบ Pretest – Postest Control Group โดยฝึกอบรมเฉพาะกลุ่มทดลอง 20 คน ผลการทดลอง ปรากฏว่ากลุ่มทดลองมีความสามารถในการจัดการกับความขัดแย้ง สูงกว่ากลุ่มควบคุมและมีพัฒนาการด้านนี้สูงขึ้นกว่าการฝึกอบรม แสดงว่าหลักสูตรฝึกอบรมช่วยทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถในการจัดการกับความขัดแย้งได้ดีขึ้น

ตอนที่ 4 การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรฝึกอบรม เป็นการประเมินการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรม โดยผู้เข้ารับการฝึกอบรมประเมินความเหมาะสม ซึ่งพบว่าหลักสูตรฝึกอบรมมีความเหมาะสมทุกองค์ประกอบ

นาริรัตน์ ทับทอง และคณะ (2547) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกรอบมเรื่อง การตัดเย็บผ้าด้วยมือ โดยมีจุดมุ่งหมาย คือ เพื่อสร้างหลักสูตรฝึกรอบม ทดลองใช้หลักสูตรและเพื่อประเมินหลักสูตรฝึกรอบม เรื่อง การตัดเย็บผ้าด้วยมือ

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. สร้างหลักสูตรฝึกรอบม

1.1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เพื่อจัดสร้างหลักสูตรฝึกรอบม

1.2 จัดทำโครงร่างหลักสูตรผ่านอาจารย์ที่ปรึกษานำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจ

5 คน

1.3 ปรับปรุงแก้ไขร่างหลักสูตรให้สมบูรณ์

1.4 สร้างเอกสารประกอบหลักสูตร นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจ 5 คน

1.5 ปรับปรุงแก้ไขเอกสารประกอบหลักสูตรให้สมบูรณ์

2. ทดลองใช้หลักสูตรฝึกรอบม วิเคราะห์โดยคำร้อยละ

3. การประเมินหลักสูตรฝึกรอบม โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาค้นคว้า

1. ผลการสร้างหลักสูตรฝึกรอบม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการทดลองการใช้หลักสูตรฝึกรอบม ผ่านเกณฑ์การประเมินผลงานอยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ 75 ผลงานอยู่ในระดับดี ร้อยละ 25

3. ผลการประเมินหลักสูตรฝึกรอบม ผู้เข้ารับการฝึกรอบมมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด

จิราพร ไกรพล และคณะ (2549) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการฝึกรอบมมัดคุเทศก์ท้องถิ่น อาณาจักรหริภุญไชย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหลักสูตรฝึกรอบมมัดคุเทศก์ท้องถิ่น อาณาจักรหริภุญไชย พบว่า การสร้างหลักสูตรฝึกรอบม เอกสารหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ผู้เข้ารับการฝึกรอบมผ่านเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติการเป็นมัดคุเทศก์ท้องถิ่น อาณาจักรหริภุญไชย ในระดับดีมาก ร้อยละ 33 และระดับดี ร้อยละ 67

บุปผา สันตวาและคณะ (2549) ได้ทำการวิจัย เรื่องหลักสูตรฝึกรอบม เรื่อง การทำข้าวแต๋นธัญพืช โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหลักสูตรฝึกรอบมการทำข้าวแต๋นธัญพืช

พบว่า การสร้างหลักสูตรฝึกรอบม เอกสารหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตรมีความเหมาะสมและสอดคล้องสัมพันธ์กัน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

อยู่ระหว่าง 0.6 ถึง 1 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) อยู่ระหว่าง 3.60 ถึง 4.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

อยู่ระหว่าง 0.28 ถึง 0.89 ผลการวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 75.17 ผลการประเมินผลงานของผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ร้อย ละ 91.2 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการประเมินมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

ประชัน แสนใจและคณะ (2549) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตร ฝึกอบรม เรื่อง การประดิษฐ์ดอกไม้เอื้องแซะ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหลักสูตรฝึกอบรมการ ประดิษฐ์ดอกไม้เอื้องแซะ พบว่าการสร้างเอกสารหลักสูตรฝึกอบรม และเอกสารประกอบหลักสูตรมี ความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรม ทำการประเมินโดยใช้แบบประเมินผล งาน (1 ดอก) เทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด พบว่าคะแนนของผู้เข้ารับการอบรมเกิน 80 คะแนนขึ้นไป ทุกคน ผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรม ทำการประเมินโดยใช้แบบประเมินผลงาน (1 ข้อ) เทียบกับ เกณฑ์ที่กำหนด พบว่าคะแนนของผู้เข้ารับการอบรมอยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ 80 คะแนนขึ้นไปทุกคน

ปริญญา บรรดาพิมพ์ และคณะ (2549) ได้ทำการวิจัย เรื่อง หลักสูตร ฝึกอบรม เรื่อง การประดิษฐ์กระเช้าดอกไม้จากเถาวัลย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหลักสูตร ฝึกอบรมการประดิษฐ์กระเช้าดอกไม้จากเถาวัลย์ พบว่า การสร้างหลักสูตรฝึกอบรม เอกสาร หลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ผู้เข้ารับการฝึกอบรมผ่านเกณฑ์การประเมินชิ้นงาน ร้อย ละ 70 ผลการประเมินหลักสูตรฝึกอบรม เกินเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด

9.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Killman , Letitia. (2001) ได้ทำการวิจัยเรื่อง หลักสูตรฝึกอบรม การผลิต สิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่ม การจัดการและการบริการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตร ฝึกอบรมการผลิตสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม การจัดการและการบริการ พบว่า การพัฒนาหลักสูตร ฝึกอบรม เอกสารหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้และทักษะ ในการผลิตเครื่องนุ่งห่ม เริ่มตั้งแต่การออกแบบความคิดไปจนถึงผลผลิต การสรุปการผลิตของ ผลิตภัณฑ์ การบริหารเกี่ยวกับกระบวนการผลิตเครื่องนุ่งห่ม การประยุกต์เครื่องประดับและเสื้อผ้าเข้า ด้วยกัน เทคนิคการตลาดและการนำเสนอสินค้าและการค้าเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สิ่งทอและ เครื่องนุ่งห่มสู่มาตรฐานอุตสาหกรรม (YLB) อยู่ในระดับดีมาก

สรุปจากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คณะผู้ศึกษา ค้นคว้าได้นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การประดิษฐ์ดอกไม้กระเจียว เพื่อ สร้างและทดลองใช้ โดยดำเนินการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การประดิษฐ์ดอกไม้กระเจียว ตามลำดับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรในรูปแบบของการฝึกอบรม การประเมินผลหลักสูตร

ฝึกอบรม เรื่อง การประดิษฐ์ดอกกระเจียว คณะผู้ศึกษาค้นคว้า โดยใช้แบบประเมินหลักสูตร ฝึกอบรมโดยการประยุกต์ใช้วิธีการเชิงระบบ 2 ด้าน ได้แก่ด้านปัจจัย (Input) และด้าน กระบวนการ (Process) นอกจากนี้ การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้คณะผู้ศึกษาค้นคว้า พบว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การ สร้างและศึกษาความเหมาะสมหลักสูตรฝึกอบรม ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม และขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม